

ὄνομαστί μὲν οὐ δύναται συμφωνεῖν] Οὐπω γὰρ ἔστιν δεσπότης τοῦ δούλου, καὶ διὰ τούτου οὔτε προσπορίζει αὐτῷ ὁ δούλος· καὶ γὰρ ἐν μὲν ταῖς ἐπερωτήσεσι τῷ κληρῷ προσέχουσαν τοῦ συναλλάγματος, ὡς κερ. ἱερ. τοῦ γ'. τίτ. τοῦ β'. βιβλ. θεμ. β'. καὶ τὰς ἐν ἐκείνῳ παραγραφάς. καὶ βιβλ. μγ'. τίτ. β'. κερ. σή. θεμ. α'. ἐπὶ μόντοιγε τῶν ληγαταρίων ἕτερον ἔστιν, ὡς τίτ. γ'. τοῦ β'. βιβλ. κερ. ιη'. λέγει· ἐπὶ τούτων γὰρ τῷ κληρῷ τῆς προχωρήσεως προσέχουσαν.

† Διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς γνώμης τοῦ κληρονόμου· οὐπω γὰρ ἐγένετο κύριος τοῦ δούλου, ἀλλ' ἐτι ἄλλοτριός ἐστι. ξένος δὲ οἰκέτης ἀπὸ συμφώνου ἕτερον ἀγωγὴν οὐ περιποιεῖ, ἀλλὰ μόνῳ τῷ οἰκείῳ δεσποτρ. [Sch. b. 1. 759.]

προσπορίζει αὐτῷ]. Τοῦ Ἐναντιοφ. Ὁμοίως περὶ ἐπερωτήσεως βιβλ. με. τίτ. γ'. διγ. ις'. καὶ ια'. ἀνάγνωθι δὲ καὶ τὸ τέλος τοῦ κη'. διγ. τοῦ αὐτοῦ τίτ. καὶ τὸ λε'. δοκοῦντα τὰ ἐναντία. ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ὑπόθου, ὅτι οὐκ ὀνομαστί ἐπηρώτησεν, ἀλλὰ τῷ ἑομοίῳ κληρονόμῳ. ἀνάγνωθι τοῦ αὐτοῦ τίτ. διγ. κε'. ὁ φησιν, ἐάν ὁ κληρονόμιος ἢ ὁ τοῦ αἰχμαλώτου ἐπερωτήσῃ καὶ λάβῃ ἐγγυτήρ, ὁ τῆς ἐνοχίας τρέχει χρόνος, ἀφ' οὗ παραδοθῇ ἢ κληρονομία καὶ ὑποστρέφῃ ὁ αἰχμαλωτός. καὶ βιβλ. μς'. τίτ. δ'. διγ. ια'. ὑπὸ τέλος· καὶ τῷ κληρονόμιῳ δούλῳ ἐπὶ χρεὶ τοῦ τελευτησαντος καλῶς γίνεταί ἀποχή, καὶ τῷ δούλῳ τοῦ αἰχμαλώτου, καὶ βεβαιῶνται ὑποστρέφοντος αὐτοῦ· καὶ ἐπερωτῶν γὰρ [ὑπὲρ^ς] τῶν αἰχμαλώτων δύναται.

κη'. Γάιος¹⁾. Τὰ παράνομα σύμφωνα οὐκ ἔρρω-
ται· ὡς ὅταν ὁ ἀνηθός²⁾ χωρὶς³⁾ ἀδθεντίας τοῦ ἐπι-
τρόπου συγχωρεῖ⁴⁾ χρέος· οὔτε γὰρ αὐτῷ χωρὶς τοῦ
ἐπιτρόπου καλῶς καταβάλλεται· κρείττονα δὲ τὴν οἰ-
κείαν ἀφρασίαν καὶ χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ποιεῖ.

παράνομα σύμφωνα] Τὰ σύμφωνα τὰ διαμαχόμενα τοῖς κανόσιν τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας οὐκ ὀφείλει φιλατεῖσθαι, τούτεστιν, τὰ κόντρα λέγες οὐκ ἔρρωται πάκτω. οἷον πούπιλλος πρὸς τινὰ τῶν αὐτοῦ δεβιτόρων πύκτων ἐποίησεν· οὐκ ἀπατᾷ σε τὸ χρέος· ἢ καὶ οὕτως ἐπάκτιεν· ἐνὸς πένητος οὐκ ἀπατᾷ σε τὸ χρέος. ἀνίσχυρον τὸ πάκτων ἀνεῦ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἀδθεντίας γενόμενον, ἐπειδὴ μήτε καλῶς δίχα τῆς ἀδθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου τῷ πούπιλλῳ καταβάλλεται χρέος, μήλοισι, ὅτε σήμερον καὶ δεκρότον ἐπὶ τῇ καταβολῇ πράττεσθαι γὰρ. σημειώσω οὖν ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι μηδὲν ἀνεῦ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἀδθεντίας πάκτων γενόμενον ἔρρωται. ἐγνωσ γὰρ ἐν τῷ κα. τίτ. τῆς πρώτης τῶν ἰστυπύτων, ὅτι χείρονα τὴν ἀφρασίαν αὐτοῦ δύναται ποιεῖν ὁ πούπιλλος μετὰ τῆς ἀδθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, ἕτεροι δὲ λόγοι ὅτι δύναται αἰεὶν ἀποκατώσασιν. τὸ οὖν εἰρημον ἐν τῷ ιε'. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου (εἴρηται δὲ, ὅτι τὸ πάκτων τὸ παρά τοῦ ἐπιτρόπου γενόμενον οὐκ ἄλλως ἔρρωται, εἰ μὴ τὸν πούπιλλον ἀφελῆ), ἴσησιν, ἔνθα μόνος αὐτὸς δίχα τοῦ πούπιλλου τὸ πάκτων ἐποίησεν ὁ ἐπιτροπος.

Κυρίλλ. Ἄνηθος ἀνεῦ τῆς ἀδθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου πα-
κτεῖν οὐ δύναται ἐπὶ βλάβῃ ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ οὔτε καταβολῆς ἔστι δεκτικός, ἐπὶ ἀφελείᾳ δὲ δύναται. τὰ γὰρ παρὰ τοὺς κανόνας τοῦ νόμου πύκτω οὐκ ἔρρωται.

* Ἐπειροπύτων δὲ τοῦ ἀεδυλίου νόμου δυνάμεθα συμφωνεῖν,
καὶ ἐξ ἀρχῆς τοῦ συναλλάγματος, καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς κερ. λα'.
τούτου τοῦ τίτ.

ὡς ὅταν ὁ ἀνηθός] Ζήτησον τὸ μα. κερ. τοῦ ε'. τίτ.
τοῦ κδ'. βιβλίου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ Θαλελαίου παραγραφὴν.
ζητεῖ καὶ βιβλ. γ'. τῶν ἰστυπύτων τίτ. κ'.^{*)} περὶ τὴν ἀρχὴν
περὶ τοῦ πούπιλλου δανεισμένου χωρὶς ἀδθεντίας ἐπιτρόπου.
καὶ βιβλ. κβ'. τίτ. ε'. κερ. μβ'. καὶ τὴν ἐν αὐτῷ παραγραφὴν.
καὶ βιβλ. κδ'. τίτ. ε'. κερ. ιγ'. καὶ βιβλ. ις'. τίτ. α'. κερ. γ'.
καὶ βιβλ. λς'. τίτ. η'. κερ. ε'. ἐκ τούτων γὰρ πάντων ἰσχυρῶς
μαθηθεῖς, πότε δανεισάμενος ὁ ἀνηθός ἢ ἄλλως χρῆσασθαι καὶ
κατὰ φύσιν καὶ κατὰ νόμον ἐνέχεται, καὶ πότε οὔτε κατὰ φύ-
σιν, οὔτε κατὰ νόμον ἐνέχεται, καὶ πότε κατὰ φύσιν μὲν ἐνέ-
χεται, κατὰ δὲ νόμον οὐδαμῶς. ὅτε μὲν γὰρ δανείσεται ὁ
ἀνηθός χωρὶς ἐπιτρόπου, τοῦ τούτου ἀνχοριτάτε, φυσικῶς
μόνον ἐνέχεται, ὡς βιβλ. γ'. τῶν ἰστυπύτων τίτ. κ'. περὶ τὴν
ἀρχὴν. ὡς βιβλ. μα. τίτ. α'. κερ. κά. καὶ ὅτε μὴ γένηται

40) nominatim pacisci non potest] Nondum enim dominus servi factus est, ideoque nec ei acquirit servus: etenim in stipulationibus tempus spectamus contractus, ut cap. 144. tit. 3. lib. 2. them. 2. et adnotationibus, quae ibi sunt: et lib. 43. tit. 2. cap. 78. them. 1. In legatariis tamen aliud quid est, ut tit. 3. lib. 2. cap. 18. dicitur: in his enim tempus, quo dies cedit, spectamus.

Quia de voluntate heredis non constat: nondum enim dominus servi factus est, sed servus adhuc alienus est. Extraneus autem servus alteri paciscendo actionem non acquirit, sed soli domino suo.

41) ei acquirit] Enantioph. Similiter de stipulatione lib. 45. tit. 3. dig. 16. et 11. Lege et finem dig. 28. eiusdem tit. et 35. dig. quae contraria videntur. Sed finge in illis, non nominatim servum esse stipulatum, sed futuro heredi. Lege quoque eiusdem tit. dig. 25. quo dicitur: si hereditarius vel captivi servus stipuletur et fideiussorem accipiat, obligationis tempus currit, ex quo hereditas tradita sit et captivus redierit. Et lib. 46. tit. 4. dig. 4. sub finem: Tam hereditario servo debitum defuncti recte acceptum fertur, quam servo capti ab hostibus, et confirmatur acceptilatio eo reverso. Nam potest et pro captivis stipulari.

XXVIII. Gaius. Contra ius conventa pacta¹⁾ L. 28. pr. non valent: veluti si pupillus²⁾ sine tutoris auctori-
tate³⁾ debitum remittat: neque enim ei sine tutore
recte solvitur⁴⁾. Meliorem autem conditionem suam⁵⁾
etiam sine tutore facit⁶⁾.

1) Contra ius conventa pacta] Pacta cum regulis iuris civilis pugnantia servari non oportet, id est, contra leges pacta non valent: veluti pupillus cum debitor quodam suo pactum inicit, ne debitum ab eo peteret, vel etiam sic pactus est, ne intra quinque annos debitum peteret. Invalidum est pactum sine tutoris auctoritate factum, quia nec recte pupillo sine tutoris auctoritate debitum solvitur, praesertim cum hodie decretum quoque de solutione dari debeat. Nota igitur per antidiastolen, nullum pactum sine tutoris auctoritate factum valere. Dedicisti enim tit. 21. lib. 1. Institutionum, pupillum deteriorem suam conditionem tutore auctore facere posse, alia tamen ratione in integrum restitutionem petere posse. Quod igitur dictum est dig. 15. huius tituli (dictum autem est, pactum a tutore ininitum non aliter valere, quam si pupillo prosit), tunc accipe, quum ipse tutor solus sine pupillo pactum fecerit.

Cyrilli. Pupillus in damnum suum sine tutoris auctoritate pacisci non potest, quia nec recte ei solvitur: in utilitatem autem suam pacisci potest. Pacta enim contra regulas iuris non valent.

Contra edictum autem Aedilitium pacisci possumus, et ab initio contractus et postea, ut cap. 31. huius tit.

2) veluti si pupillus] Quaere cap. 41. tit. 6. lib. 24. et Thalelaei ad hoc adnotationem. Quaere et lib. 3. Institutionum tit. 20. initio de pupillo sine tutoris auctoritate pecuniam mutuam accipiente: et lib. 22. tit. 5. cap. 42. et ibi adnotationem, et lib. 24. tit. 6. cap. 13. et lib. 17. tit. 1. cap. 3. et lib. 37. tit. 8. cap. 5. Nam ex his omnibus accurate discas, quando pupillus mutuam pecuniam accipiens vel alio modo debitor et natura et lege obligetur, et quando nec natura, nec lege, et quando natura quidem, lege autem nequaquam teneatur. Nam si pupillus sine tutoris auctoritate pecuniam mutuam sumserit, naturaliter tantum tenetur, ut lib. 3. Institutionum tit. 20. circa initium: ut lib. 41. tit. 1. cap. 21. et quum locupletior factus non est. Nam tunc

r) κέ. legendum pro κς'. quod habet Cod. Coisl. s) Illud ὑπέρ, quod uncis inclusum est, inserui, licet in Cod. Coisl. desit, quum sensus illud necessario postulet. t) Sic Cod. Coisl. Γάιος apud Fabr. deest. Cap. 28. pr. in Syn. p. 140. legitur. u) Syn. inserit καλ. v) Syn. inserit τῆς. w) Syn. συγχωρεῖ. x) Sic emendavi. Cod. Coisl. βιβλ. κγ'. τῶν ἰστυπ. βιβλ. κ'.

πλουσιώτερος. καὶ τότε γὰρ κατὰ φύσιν μόνον ἐνέχεται, ὡς βιβ. μδ. tit. κ'. κεφ. κς. Θεμ. γ'. ζῆτει περὶ τοῦ φυσικῶς μόνον ἐνέχουσαν αὐτὸν δανεισάμενον σίνε γ) τουτόρις ἀνκτορι-
τάτε καὶ μβ. κεφ. τοῦ ε'. tit. κβ'. βιβ. οὔτε κατὰ φύσιν δέ, οὔτε τε κατὰ νόμον ἐνέχεται, ὅταν μὴδὲν λαβὼν ὁμολογήσῃ
χρεωστῆν σίνε τουτόρις ἀνκτοριτάτε. καὶ ὁ ἄφανς καὶ μὴ
δυναμένος λαβεῖν οὔτε κατὰ φύσιν, οὔτε κατὰ νόμον ἐνέχεται,
κἂν δανείσῃται· οὔτε γὰρ ἐπερωτῶν δυναται. ζῆτει τὸ μα.
κεφ. τοῦ ε'. tit. τοῦ κδ'. βιβ. καὶ τὸν ἴδικα αὐτοῦ, καὶ
κεφ. κθ'. τοῦ κβ'. βιβ. καὶ βιβ. γ'. τῶν ἰστυτοῦτων tit. ιθ'.
κατὰ δὲ φύσιν καὶ κατὰ νόμον ἐνέχεται, ὅταν μετὰ ἐπιτρόπου
δανείσῃται, καὶ ὅταν γένῃται πλουσιώτερος. καὶ ζῆτει τὸ γ.
Θεμ. τοῦ κς. κεφ. 2) τοῦ κ'. tit. τοῦ μβ'. βιβ. ὅταν μὲν οὖν
φυσικῶς μόνον ἐνέχεται ὁ ἄνηβος, εἰν καταβάλλῃ, ἀναλαμβάνει
οὐδ' ὅλος, ὅτε δαπανηθῶσι δηλαδὴ· εἰ γὰρ μένουσι, ἀναλαμ-
βάνει αὐτὰ. τοῦτο γὰρ δηλοῦται ἐκ τῆς ἀντιδιαστολῆς τοῦ
μα. κεφ. τοῦ ε'. tit. τοῦ κβ'. βιβ. ὅταν δὲ μήτε κατὰ φύ-
σιν, μήτε κατὰ νόμον ἐνέχεται, ἢ κατέβαλεν α), ἀδυσίατως
ἀναλαμβάνει β), ὅτε μὴ μετὰ ἐπιτρόπου καταβάλλῃ· εἰ γὰρ
μετὰ ἐπιτρόπου, οὐκ ἀναλαμβάνει· ἰκανοῦται δὲ τὴν ζημίαν
ἀπὸ τοῦ ἐπιτρόπου· ἔνθα μέντοι καὶ φύσει καὶ νόμῳ ἐνέχεται,
καταβαλὼν ἀδυσίατως οὐκ ἀναλαμβάνει. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν
ἄλλων θεμάτων μὴ καταβάλλων οὐκ ἐνάγεται· ἐπὶ δὲ τούτου
ἐνάγεται καταβάλλων. ζῆτει οὖν περὶ διαφορῶν ἀνηβῶν βιβ. γ'.
τῶν ἰστυτοῦτων tit. ιθ'.

Αὐνεϊζόμενος ὁ ἄνηβος σίνε τουτόρις ἀνκτοριτάτε φύσει
χρεαίται, ὡς βιβ. γ'. τῶν ἰστυτοῦτων tit. κ'. φησὶν δὲ καὶ
ὁ κ'. tit. τῆς α'. τῶν ἰστυτοῦτων. ὡς ὀφείλων εἰδέναι, ὅτι δεῖ
τὸν ἐπιτρόπον ἐν τισὶ γινόμενοις ὑπὸ τοῦ πονηλοῦ ἀνθεντεῖν,
καὶ τὸ μὴ οὔτως γενοῦσι οὐδὲ γενέσθαι δοκεῖ. εἰς δὲ τῶν
ἐφ' οἷς οὐκ ἀναγκαῖα ἢ τοῦ κηδεμόνος ἀνθεντία· οἷον ὁ πού-
πιλλος ἐπρωτησῆς με· ὁμολογῆς δίδου μοι δεκα νομισματα·
εἰ δὲ αὐτὸς ὁ πούπιλλος ἐπρωτησῆς, συνίστησι ἐπερωτήσῃν ἢ
τοῦ ἐπιτρόπου συναίεσις. ἤρσεε γὰρ, τὸν ἄνηβον καλλίονα μὲν
τῆν ἀρεσὴν ἐξῆναι αὐτοῦ ποιεῖν σίνε τουτόρις ἀνκτοριτάτε,
ἐλαττοῦν δὲ σὺχ' ἐτέρως, εἰ μὴ προσῆ τῷ γινόμενῳ ἢ τοῦ ἐπι-
τρόπου ἀνθεντία. οἷον ἄφ' ὧν θεμάτων ἐξ' ἐκατέρου πλευροῦ
τίκονται ἀγωγὰι τοῖς συναλλάττουσι, οἷον ἐπὶ μισθώσεως καὶ
τῶν ὁμοίων, ὁ μὲν συναλλίσσων τοῖς πονηλοῖς ἐνοχὸς σφίσι
γενήσεται, αὐτὸς δὲ αὐτῷ οὐδαμῶς εὐθηνθήσεται, εἰ μὴ ἡ-
θεντεῖν ὁ ἐπιτρόπος, πλὴν εἰ μὴ καὶ ἐπὶ κέρδει ἐστίν. τὸ φαιδει-
κόμισσον ὅμως χωρὶς ἀνθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου οὐ δυναται
τοῦτο καταδειξοῦναι, οὐδὲ κληρονομίαν ἀδιεῦσαι. ἢ δὲ ἀνθεν-
τία, ὅτε γίνεται τὸ συναλλάγμα, ὀφείλει γίνεσθαι, καὶ λέγειν
τὸν ἐπιτρόπον παρόντα, οἷον ἀνθεντῶ· εἰ δ' ἐνδημῆ μὲν τῇ
πόλει, μετὰ δὲ μικρὸν τυχὸν ἢ μέρος ἐλθὼν εἴπῃ, οἷον ἀνθεντῶ,
ἢ καὶ ἀπολιμπανόμενος δι' ἐπιστολῆς τοῦτο δηλώσει. ἀνάχουρος
ἢ ἀνθεντία. ζῆτει περὶ τούτου καὶ τὸ β'. Θεμ. τοῦ α'. κεφ.
τοῦ α'. tit. τοῦ ιγ'. βιβ. ζῆτει καὶ τὸ β'. αὐτοῦ καὶ τρίτον
κεφ. ἀφ' οὗ μᾶθε· ὅταν γένῃται πλουσιώτερος, ἐνέχεται, κἂν μὴ
παρῆν ὁ ἐπιτρόπος. ἢ σὺν ἄδει καὶ τὸ λς. κεφ. τοῦ α'. tit. τοῦ
ις'. βιβ. φησὶν δὲ καὶ τὸ ε'. κεφ. τοῦ γ'. tit. τοῦ β'. βιβ. ὅτι
πάντα ποιεῖ ὁ καλῆν δυναμένος ἄνηβος σὺν ἀνθεντία ἐπιτρόπου.
τὸ δὲ ρπθ'. αὐτοῦ κεφαλ. φησὶν, ὡς οὔτε θέλειν οὔτε μὴ θέ-
λειν ὁ ἄνηβος πιστεύεται ἀνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἀνθεντίας.
περὶ δὲ ἀνθεντίας τῶν κηδεμόνων ζῆτει τὸν β'. tit. τοῦ λς'.
βιβ. ἀφ' οὗ μᾶθε καὶ ἄλλα μὲν καλλίστα νομίμα, καὶ ὅτι, εἰ
γένῃται πλουσιώτερος ἄνηβος ἐν συναλλάγματι, χωρὶς ἀνθεντίας
τοῦ ἐπιτρόπου ἐνέχεται, καὶ ὅτι παραχρημα·) ἀνθεντεῖν ὀφείλει
ὁ ἐπίτροπος, οὐ μετὰ χρόνον δὲ ἢ [δι] ἐπιστολῆς δ)· δανειζό-
μενος δὲ σὺν ἀνθεντία τοῦ ἐπιτρόπου καὶ σιωπηρῶς ἐνέχεται·
καὶ ζῆτει τὸ ε'. κεφ. καὶ θ'. αὐτοῦ μετὰ πάντων τῶν θεμάτων
αὐτοῦ, καὶ τὸ ιγ'. αὐτοῦ κεφ. τέως δὲ ἐκ πολλῶν νόμων εἴρηξ,
ὅτι ὁ ἄνηβος δανεισάμενος φυσικῶς ἐνέχεται, τουτέστιν, ὅταν
δανείσῃται σίνε τουτόρις ἀνκτοριτάτε, καὶ ὅταν μὴ γένῃται
πλουσιώτερος. τοῦτο γὰρ φησὶν καὶ ὁ Θεόφιλος ἐν τῷ κ'. tit.
βιβ. γ'. τῶν ἰστυτοῦτων περὶ τῆς ἀρχῆς. σημείωσαι δὲ καὶ τὸ
κα. κεφαλ. τοῦ α'. tit. τοῦ μα'. βιβ. ὅτι ἢ ἀρχή· εἰν
ἀνηβῶ τινὶ χωρὶς ἀνθεντίας ἐπιτρόπου δανείσθαι. καὶ βιβ. μδ.
tit. κ'. κεφ. κγ'. Θεμ. γ'. οὐ ἢ ἀρχή· ἐδανείσασθαι παρ' ἐμοῦ
ἄνηβος χωρὶς ἀνθεντίας ἐπιτρόπου. δηλοῖ δὲ τὸ αὐτὸ κεφ.
καὶ ἐτέρων τινῶν διατίθειν, ὅτι, ὅταν γένῃται πλουσιώτερος ὁ
τέως, κἂν σίνε τουτόρις ἀνκτοριτάτε δανείσῃται, ἐνοχὸς ἐστὶ καὶ
φύσει καὶ νόμῳ. ζῆτει καὶ τὸ μβ'. κεφ. τοῦ ε'. tit. τοῦ κβ'.
βιβ. οὐ ἢ ἀρχή· εἰν λεγόμενος ἄνηβος δανείσασθαι. γινώσκει

enim naturaliter tantum tenetur, ut lib. 44. tit. 20.
cap. 26. them. 3. Quaere de pupillo mutua pecunia ac-
cepta sine tutoris auctoritate naturaliter tantum obli-
gato et cap. 42. tit. 5. lib. 22. Neque natura, neque
lege obligatur, quum nihil acceperit et sine tutoris au-
ctoritate se aliquid debere confessus fuerit. Infans quo-
que, qui accipere nil potest, nec natura, nec lege obli-
gatur, licet pecuniam mutuam sumserit: neque enim
stipulari potest. Quaere cap. 41. tit. 6. lib. 24. et in-
dicem eius, et cap. 59. lib. 52. et lib. 3. Institutio-
num tit. 19. Natura autem et lege tenetur, quum tutore
auctore pecuniam mutuam sumsit, et quum locupletior
factus est. Et quaere them. 3. cap. 26. tit. 20. lib. 42.
Quum igitur naturaliter tantum pupillus tenetur, si sol-
verit, non omnino recipit nummos, si scilicet consumti
fuerint: nam si extent, eos recipit. Hoc enim ostenditur
ex antidiastole cap. 41. tit. 6. lib. 22. Quum autem ne-
que natura, neque lege tenetur, quae solvit, indistincte
recipit, quando non tutore auctore solverit: nam si tutore
auctore solvit, non repetit: immo damnium ei a tutore
resarciendum est. Ubi tamen et natura et lege tenetur,
solutum indistincte non recipit. Reliquis autem casibus,
si non solverit, non est cum eo actio: hoc autem agitur
adversus eum, ut solvat. Quaere igitur de diversis pu-
pillis lib. 3. Institutionum tit. 19.

Pupillus pecunia mutua sine tutoris auctoritate sumta
naturaliter tenetur, ut lib. 3. Institutionum tit. 20. Tit.
quoque 20. lib. 1. Institutionum dicitur, sciendum esse,
tutorem in quibusdam, quae a pupillo fiunt, auctori-
tatem interponere oportere, et quod sic factum non sit,
nec factum esse videri. Quaedam autem sunt, in quibus
tutoris auctoritas necessaria non est: veluti pupillus me
rogavit: decem dare mihi spondes? Si vero ipse pu-
pillus sponderit, stipulationem tutoris auctoritas per-
ficit. Placuit enim, pupillum meliorem quidem condi-
tionem suam sine tutoris auctoritate facere posse, dete-
riorem vero non aliter, quam si in negotio tutoris au-
ctoritas interposita sit. Verbi causa, quibus casibus ex
utroque latere personis contrahentibus actiones gignun-
tur, veluti in locatione et similibus, is quidem, qui cum
pupillis contrahit, obligabitur ipsis, ipse vero pupillus
nequaquam alteri tenebitur, nisi tutor auctor factus sit,
praeterquam si in utilitatem pupilli contractus vergat.
Fideicommissum tamen sine tutoris auctoritate accipere
non potest, neque hereditatem adire. Auctoritas autem
in ipso contractu ineundo debet interponi, et tutor prae-
sens dicere debet, se auctorem fieri: nam si in urbe
quidem sit, modico autem tempore praeterlapso dixerit,
se auctorem fieri, vel etiam absens per epistolam id
manifestaverit, auctoritas invalida est. Quaere de eo
et them. 2. cap. 1. tit. 1. lib. 13. Quaere et cap. 2. et
3. eiusdem, ex quo discas, si pupillus locupletior factus
sit, teneri eum, etiamsi tutor non adfuerit. Cui con-
sentit et cap. 36. tit. 1. lib. 17. Dicitur quoque cap. 5.
tit. 3. lib. 2. pupillum, qui dari possit, omnia gerere
posse tutore auctore. Cap. 189. eiusdem autem dicitur:
pupillus nec velle, nec nolle creditor sine tutoris au-
ctoritate. De tutorum auctoritate quaere tit. 2. lib. 37.
ex quo praeter alia praeclarissima iura discas, si pupil-
lus contractu locupletior fiat, eum sine tutoris auctori-
tate teneri, et tutorem statim auctorem fieri debere,
non ex intervallo vel per epistolam. Pecunia autem
mutua tutore auctore accepta tacite quoque obligatur.
Et quaere cap. 5. et 9. eiusdem et omnia themata eius,
et cap. 13. eius. Tamen in multis legum locis reperies,
pupillum mutua pecunia sumta naturaliter teneri, id
est, quum mutuum pecuniam sine tutoris auctoritate
sumserit, et quum locupletior factus non sit. Nam hoc
et Theophilus ait tit. 20. lib. 3. Institutionum circa
initium. Nota quoque cap. 21. tit. 1. libri 41. cuius
initium: Si pupillo sine tutoris auctoritate pecuniam
mutuam dederō: et lib. 44. tit. 20. cap. 23. them. 3.
cuius initium: Pupillus a me sine tutoris auctoritate
pecuniam mutuam acceperat. Idem cap. et aliam quan-
dam distinctionem continet, eam scilicet, pupillum, si

γ) Leg. σίνε. Cod. Coisl. σίναι. δ) Leg. κεφ. Cod. Coisl. βιβ. α) Cod. Coisl. βλαβαλεν. β) Malim ἀναλαμβάνει.
Cod. Coisl. καταλαμβάνει. γ) Cod. Coisl. περιχρημα. δ) Cod. Coisl. ἢ ἐπιστολῆς. Sed mutavi in δι' ἐπιστολῆς.

δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, ἔνθα φυσικῶς ἐνέχεται ὁ ἀνηβος, καταβαλὼν οὐκ ἀναλαμβάνει, καὶ ἀνάγνοιθι τὸ μᾶ. κερ. τοῦ ζ'. τι. τοῦ κδ'. βιβ. ὅτι, ἐάν χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ὁ ἀνηβος ὁμολογήσῃ, καταβαλὼν ἀναλαμβάνει. οὔτε γὰρ φυσικῶς ἐνέχεται. λοιπὸν εἰ φυσικῶς ἐνέχεται καὶ καταβάλλει, οὐκ ἀναλαμβάνει. σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅταν ὁμολογήσῃς ὁ ἀνηβος χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου καταβίβῃ, ἀναλαμβάνει, ὅτι μὴδὲ φυσικῶς ἐνέχεται, ὅτε μὴ δανεισάμενος ὁμολογήσῃ. καὶ μὴ ἐναντιωθῇ σοι τὸ τέλος τοῦ α'. κερ. τοῦ δ'. τι. τοῦ κς'. βιβ. λέγον, φυσικῶς ἐνέχεται τὸν ἀνηβον, ὅταν χωρὶς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἐπερωτηθῇ. ἐκείνο γὰρ περὶ ἀναικαιοσύμῃ ἡτοίμαστος χρεὺς φησὶν. οὕτω γὰρ καὶ ὅτι ἐπιγράφεται καὶ τὸ κερ. αὐτῶς ἐμφαίνει, ὅτι μετετέθη τὸ χρεὺς εἰς ἕτερον ἐνοχόν. καὶ ἔνθα μὲν γὰρ λαβὼν τι δανεισάμενος τυχὸν ὁ νέος ἀνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντίας οὐ δέοντος ἐδαπιάσῃ καὶ ἐπερωτᾶται, ἐνέχεται φυσικῶς, ὡς τὸ αὐτὸ σημαίνει κερ. ἔνθα μὴδὲν ὅλας λαβὼν ἐπερωτᾶται διχα τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντίας, οὔτε κατὰ φύσιν, οὔτε κατὰ νόμον ἐνέχεται, ὡς ὁ Στέφανος τὴν ἐναντιότητα ἄμφω τῶν κεφαλαίων ἐν τῷ μᾶ. κερ. τοῦ ζ'. τι. τοῦ κδ'. βιβ. φησὶν λύων. καὶ ζῆτει βιβ. γ'. τι. ζ'. κερ. α'. πλὴν γίνωσκε καὶ τοῦτο, ὡς, εἰ φυσικῶς χρεωστῶν ὁ ἀνηβος καταβίβῃ χωρὶς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, οὐ ποιεῖ τὰ χρεῖα τοῦ λαμβάνοντος, ἀλλὰ καὶ ἐδικαίει αὐτά. εἰ μὲντοι διαπαρηθῇ, ἐλευθεροῦται, ὡς τὸ τελευταῖον θεῖμα τοῦ ιδ'. κερ. τοῦ κς'. βιβ. τι. ε'. φησὶν. ζῆτει καὶ τὸ β'. θεῖμα τοῦ ιδ'. κερ. τοῦ α'. τι. τοῦ κγ'. βιβ. καὶ τὸ ιγ'. κερ. τοῦ ζ'. τι. τοῦ κδ'. βιβ. καὶ ἀνάγνοιθι τὴν ἐνταῦθα τοῦ Στεφάνου παραγραφήν. ἀφ' ἧς μάθε μὲν καὶ ἄλλα νόμιμα ἄριστα· μάλιστα δὲ, ὅτι ὡν οἱ πρωτότυποι φύσει ἐνέχονται, τούτων οἱ ἐγγυηταὶ καὶ φύσει καὶ νόμῳ ὡν κανὼνα εὐρησῇ καὶ ἐν τῷ κ'. τι. τῆς γ'. τῶν ἰσπιπ. γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, ἥρκα ὁ ἐναγομένος διὰ μῖσος τοῦ ἐναγοτος ἐλευθεροῦται, φύσει μὲν ἐνοχος καὶ καταβίβων οὐκ ἀναλαμβάνει, ὡς κερ. ιδ'. θεμ. α'. τοῦ ζ'. τι. τοῦ κδ'. βιβ. ζῆτει δὲ καὶ τὸ μ'. κερ. αὐτοῦ, ὅ φησιν· ἐάν ὑποσῆς διηγεοὺς παραγραφῆς ἐν λήθῃ καταβίβῃ τὸ χρεὺς, εἰ μὲν δὲ εὐνοίας τὸν ἐναγομένον ἐστὶν ἡ παραγραφή, ὡς ἐπὶ τῶν ἀντιφωνητῶν, χωρὰ τῆ ἀνάληψι. εἰ δὲ διὰ μῖσος τοῦ ἐναγοτος, ὡς ἐπὶ τοῦ Μακεδονίου, ἀρχεῖ ἡ ἀνάληψις. εἰ γὰρ ὑπεξουσίως δανεισάμενος καταβίβῃ, οὐκ ἀναλαμβάνει, πλὴν, ὡς φησὶν τὸ ιδ'. κερ. τοῦ α'. τι. τοῦ κγ'. βιβ. εἰ μὲν οὐ διαπαρησῇ αὐτὰ ὁ δανειστής, ἐδικαίονται παρὰ τοῦ πατρὸς· εἰ δὲ διαπαρησῇ, ἀρχεῖ ὁ κωνδικτικῶς. ἀλλὰ μεχρὶ μὲν τούτου εὐδρομος ἢ ὁ λόγος. τοῦ δὲ νς' κεφαλαίου τοῦ νβ'. βιβ. λέγοντος, ὅτι ὁ πούπιλλος δανεισάμενος οὔτε φυσικῶς ἐνέχεται, πολλὰ ἀναφαινεται ἡ ἐναντιότης. εἰ μὲν γὰρ αὐθεντικῶν εἴη τις τὸν ἐπιτρόπον, πολλὴ ἡ ἀσπίς· εἰ δὲ χωρὶς ἐπιτρόπου, καὶ πάλιν πολλὴ ἡ ἐναντιότης. λοιπὸν ἐνταῦθα ἀνηβον τὸν ἱμφάντα νοητόν· τῶν γὰρ πούπιλλων οἱ μὲν εἰσι ἱμφάντες, οἷον οἱ ἐπιθλάζοντες καὶ οἱ μικρῶν μεζόνες, οἱ δὲ πρῶξιμοι ἱμφάντες οἱ ἀρξάμενοι λαλεῖν, οἱ δὲ πρῶξιμοι πονηροῦται· καὶ οἱ μὲν ἱμφάντες ἐπερωτῶν οὐ δύναται διὰ τὸ μὴ δύνασθαι λαλεῖν, οὔτε ὁ πρῶξιμος ἱμφάντης, ὁποῦς ἐστὶ ὁ ἡ. ἄγων ἐπιαντών· οὗτος γὰρ, εἰ καὶ δύναται ἐμφανεῖν τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ διακρίνειν οὐ δύναται, ὅτι ποῖα νοεῖ τὰ λεγόμενα. ὁ δὲ πρῶξιμος πονηροῦται ὁ πλησιάζων τῇ ἡβῃ, ἐπειδὴ καὶ ἐμφανεῖν καὶ τὸν αὐθιανέσθαι τῶν λεγομένων ἐπιδικτικῶς, ἰσχυρῶς ἐπερωτᾶ. ἦρσε δὲ οὐ κατὰ τὸ ἀκριβές, ἀλλὰ κατὰ φιλόμαθον λογισμόν, ὥστε καὶ τὸν πρῶξιμον ἱμφάντα ἰσχυρῶς ἐπερωτῶν, ὡς καὶ τὸν τῇ ἡβῃ πλησιάζοντα. ταῦτα γὰρ φησὶν ὁ ιδ'. τι. τῆς γ'. τῶν ἰσπιπῶν. ἐνταῦθα ἀνηβον τὸν ἱμφάντα νοητόν τὸν μὴδὲ λαλεῖν δυνάμενον.

Ζῆτει τούτου τοῦ τι. κερ. πγ'. λέγον· μὴδὲν ἀδικεῖται τὸν νέον ἢ κωνάτωρ ἢ ἐπιτρόπος συμφωνῶν πρὸς τὸν τούτου χρεωστῆν καὶ τὸ χρεὺς ἀπομειῶν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κωνάτωρ τῆς πόλεως δύναται χρεὺς αὐτῷ συγχωρεῖν, ὡς κερ. λς'. τούτου τὸν τίτλου. ὁ δὲ φησὶν ὁ Παπινῶς ἐν τῷ πγ'. κερ. ὅτι οὐκ ἔρωται, νοεῖ, ὅταν ἀνευ αὐθεντίας τοῦ νέου τούτου ἐπιθῆσεν, ἢ μὴ ἐναντιωθῇ τῷ κ'. τι. τῆς α'. τῶν ἰσπιπῶν. ὅτε γὰρ μετὰ αὐθεντίας τοῦ νέου γενήται, ἔρωται μὲν τὸ πρᾶχθῆν, διὰ δὲ ἀποκαταστάσεως ἀναιρέσεται, ὡς βιβ. νά. τι. α'. κερ. ζ'. τὸ τέλος. ζῆτει δὲ καὶ κερ. ιε. τούτου τοῦ τίτλου λέγον, ὅτι τὸ τοῦ ἐπιτρόπου ὀφείλει συμφωνῶν τὸν ἀνηβον· ὁ δὲ νοεῖν, κἂν μόνος ὁ ἐπιτρόπος ἀνευ τῆς τοῦ ἀνηβον αὐθεντίας ἐποίησε τὸ συμφωνῶν. ζῆτει καὶ βιβ. . . τι. ιε.

Locupletior factus sit, licet sine tutoris auctoritate pecuniam mutuum acceperit, et natura et lege teneri. Quare et cap. 42. tit. 5. lib. 22. cuius initium: Si pupillus, qui mutuum pecuniam accepisse dicitur. Hoc quoque scias, pupillum, si naturaliter teneatur, solum non recipere. Et lege cap. 41. tit. 6. lib. 24. pupillum, si sine tutore sponderit, solum recuperare. Nam nec naturaliter obligatur. Ceterum si naturaliter teneatur et solverit, non repetit. Nota et hoc, pupillum, qui sine tutore promiserit, solum repetere, quia ne naturaliter quidem teneatur, quando non sumta mutua pecunia aliquid promisit. Nec contrarium tibi videatur, quod dicitur in fine cap. 1. tit. 4. lib. 26. pupillum naturaliter teneri, quum sine tutoris auctoritate promiserit. Illud enim de novatione debiti agit. Nam quia sic etiam inscribitur hoc capitulum, ostendit, debitum in aliam obligationem fuisse translatum. Nam si quid acceperit pupillus, mutuum forte pecuniam, sine tutoris auctoritate, idque citra necessitatem consumserit et promiserit, naturaliter teneatur, ut eodem cap. ostenditur. Si nihil prorsus acceperit et sponderit sine tutoris auctoritate, neque natura, neque lege teneatur, ut Stephanus ait, contradictionem utriusque capituli cap. 41. tit. 6. lib. 24. solvens. Et quare lib. 43. tit. 6. cap. 1. Praeterea hoc quoque scias, pupillum naturaliter obligatum, si sine tutoris auctoritate solverit, pecuniam non facere accipientis, sed eam quoque vindicare. Si tamen consumpta fuerit, alter liberatur, ut them. ult. cap. 14. lib. 26. tit. 5. dicitur. Quare et them. 2. cap. 19. tit. 1. lib. 23. et cap. 13. tit. 6. lib. 24. et lege Stephani ad hoc annotationem: ex qua praeter alia pulcherrima iura potissimum hoc discas, ex quibus causis debitores principales naturaliter tenentur, ex his fideiussores et natura et lege teneri: quam regulam et tit. 20. lib. 3. Institutionum reperies. Hoc quoque scias, debitorem, si in odium creditoris liberetur, naturaliter manere obligatum et solum non repetere, ut cap. 19. them. 1. tit. 6. lib. 24. Quare et cap. 40. eiusdem, quo dicitur: Si, cum subsit perpetua exceptio, ex errore debitum solum sit, si quidem exceptio in favorem debitoris introducta sit, ut in intercessoribus, locus est repetitioni: sin vero in odium creditoris, ut in SC. Macedoniano, repetitio cessat. Nam si filiusfamilias pecunia mutua sumta solverit, non repetit. Tamen ut cap. 14. tit. 1. lib. 23. dicitur, si a creditore nummi non fuerint consumti, a patre vindicantur: si autem consumti fuerint, cessat conditio. Sed haec facile oratio processit. Quum autem cap. 57. lib. 52. dicatur, pupillum mutua pecunia accepta, nec naturaliter obligari, magna contradictio inde emergit. Nam si quis dixerit, tutorem auctorem fuisse, hoc valde absurdum esset: quod si sine tutore, rursus magna erit contradictio. Pupillo ceterum hoc loco infantem intelligas: nam inter pupillos alii sunt infantes, veluti adhuc lactentes et paulo maiores, alii infantiae proximi, qui fari inchoaverunt, alii proximi pubertati. Et infantes quidem stipulari non possunt, neque infantiae proximi, cuiusmodi est is, qui annum agit octavum: hic enim, licet verba eloqui possit, tamen discernere non potest, quid verba significant. Proximus autem pubertati valide stipulatur, quia et eloqui verba et sensum eorum intelligere potest. Nec tamen stricto iure, sed humanitatis ratione placuit, etiam infantiae proximum, sicuti pubertati proximum, recte stipulari. Haec dicuntur tit. 19. lib. 3. Institutionum. Hoc loco pupillo intelligendus est infans, qui nec fari possit.

Quare huius tit. cap. 83. quo dicitur: Non laedat adolescentem tutor vel curator cum eius debitore paciscens et debitum minuens. Sed nec curator civitatis debitum remittere potest, ut cap. 57. huius tituli. Quod Papinianus ait cap. 83. ratum non esse, intellige, quum sine adolescentis consensu hoc fecerit, ne tit. 20. lib. 1. Institutionum adversetur. Nam si adolescente consentiente hoc factum sit, valet quidem, quod gestum est, sed per in integrum restitutionem revocatur, ut lib. 51. tit. 1. cap. 7. in fine. Quare et cap. 15. huius tituli, quo dicitur, pactum tutoris pupillo prodesset: quod intelligendum est, etsi tutor solus sine pupilli consensu pactum inierit. Quare et lib. . . tit. 15.

χωρίς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου] Ἡνίκα δὲ ἀπὸ πραγμάτων φέρεται, καὶ ὁ ἀνήθως ἐνέχεται χωρίς αὐθεντίας τῶν κηδεμόνων, ὡς ὅτε ζωνὸν ἀγρὸν ἔχω μετ' αὐτοῦ καὶ διαπαρήσω εἰς αὐτὸν, εἰ ὁ ἀνήθως ζημίαν εἰς αὐτὸν ποιῆ· ἐνέχεται γὰρ μοι τῷ κομμῶντι δεξιδουῦνδο, ὡς βιβ. γβ. κεφ. με.

χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου καταβάλλεται] Καλῶς φησιν, καταβάλλεται τῷ πούπυλλο τὸ χρέος μετὰ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου· οὐκ ἄλλως δὲ τοῦτο γίνεται, εἰ μὴ γε πρότερον εἰσόδον γενομένης εἰς δικαστήριον ὁ ἀγρὸν ἐπιτρέπει, τὴν καταβολὴν γενέσθαι· τότε γὰρ ὁ καταβαλὼν οὐδεμίαν λοιπὴν ἐναγωγὴν εὐλαβεῖται, ὡς βιβ. λη. τιτ. θ'. κεφ. λη'. ὑπεξηρημένων μέντοι τῶν ἀπὸ προσόδων ἢ ἐνοικίων χρεωστούμενων τῷ ἀνήθῳ· ταῦτα γὰρ καὶ χωρὶς ἀρχικῆς κελευσεως καταβάλλονται, ὡς τὸ αὐτὸ φησιν κεφ. εἰ ὑπεξηρημένων καὶ τῶν τοκοῦν, εἰ μῆτε ἐκ πλεονῶν τῶν δύο ἐνιαυτῶν χρεωστεῖται, μὴδὲ ὑπερβαίνουσι τὰ ῥ. νομίσματα, ὡς κεφ. αὐτοῦ μ'. ἀλλ' οὐδὲ κληρονομίαν ἢ δικαιοχρῆνον ἄνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντίας δύναται καταδέχεσθαι, ὡς βιβ. α. τῶν ἰσοτιπῶν. τιτ. κ'. μετὰ δὲ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἐρωμένως τὸ χρέος συγχωρεῖ, ἔχει δὲ ἀποκατάστασιν.

Τοῦ Ἀνανίμ. Κληρονομίαν γὰρ χωρὶς αὐτοῦ οὐ καταδέχεται, ὡς ἰσοτιπῶν. α. τιτ. κα.

κρείττονα τὴν οἰκίαν αἴρεσιν] * Τὸ μέντοι ὑπὲρ τῶν ἀφελίων εἰσενεχθῆν οὐδέποτε κατ' αὐτῶν ἐμάχεται. . . . ἢ. τιτ. α'. κεφ. ββ'. διὰ τὸν ἐν τῷ λε'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ β'. βιβ. κείμενον κανόνα τὸν λέγοντα· τὰ ὑπὲρ τινος εἰσενεχθῆναι κατ' αὐτοῦ οὐχ ἐμνηρευόνται.

καὶ χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ποιεῖ] † Οἷον ἐὰν πρὸς τὸν ἀνήθον ὁ δανειστής αὐτοῦ συμφωνήσῃ, ὥστε μὴ ἀπαιτηθῆναι αὐτὸν, τοῦτο τὸ συμφωνῶν καὶ χωρὶς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἐξοφῶται διὰ τὸ ὠφελείσθαι. [Sch. c. I. 760.]

I. 28. §. 1. D. II. 14. **Ὁ κουργάτωρ τοῦ μαινομένου καὶ τοῦ ἀσώτου συμφωνῶν ὠφελεῖ αὐτὸν, οὐ μὴν τὸ ἐναντίον.**

ὁ κουργάτωρ] Κυριλλ. Ἐπὶ ὠφελείᾳ τοῦ ἀσώτου καὶ τοῦ μαινομένου καλῶς πατεῦει ὁ κουργάτωρ αὐτοῦ, οὐ μὴν ἐπὶ βλάβῃ.

Τοῦ Ἀνανίμ. Τοῦτο αὐτὸ ἐπὶ παντὸς κουργάτωρος, ὡς βιβ. β. τοῦ κωδ. τιτ. γ'. διατ. κβ'. καὶ τούτου τοῦ τίτλου διγ. ιε'. ἐπὶ ἐπιτρόπου.

I. 28. §. 2. D. eod. **Υἱὸς ε) ἢ δοῦλος ἀνισχύρος f) συμφωνεῖ μὴ ἀπαιτηθῆναι· εἰ δὲ γενικῶς συμφωνήσῃ g), μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸ χρέος, κἂν ἐκ τοῦ πεκουλίου ἦν, καὶ εἶχεν ἐλευθέραν τὴν h) τοῦ πεκουλίου διοίκησιν, οὐκ ἐξοφῶται· εἰ μὴ ἴσον h) ἢ πλεόν τοῦ χρέους ἔλαβεν ὑπὲρ τοῦ συμφωνήσαι· οὔτε γὰρ δωρεῖσθαι συγκαθόρηται ὁ ἔχων ἐλευθέραν τὴν i) τοῦ πεκουλίου διοίκησιν.**

υἱὸς ἢ δοῦλος] Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἢ οἰκέτης πατεύσῃ πρὸς τινα οὕτως· οὐκ ἀπαιτῶ σε τὸ χρέος, ἀνίσχυρον τὸ πάκτον ὡς περικτὸν, ἐπειδὴ, κἂν μὴ ἐπακτευσεν, οὐκ ἔδυνατο κινεῖν. ἐπὶ δὲ τῆς ἰουουριάρχου, ἣν καὶ ὁ ὑπεξούσιος δύναται κινεῖν, καλῶς πατεῦσει καὶ ὁ ὑπεξούσιος, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἰουουριάρχου, καὶ ἐξοφῶται τὸ πάκτον καὶ ἀντικεῖται ἢ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρὸς. τοῦτο γὰρ μανθάνειν ἐν τῷ λ'. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου. ταῦτα μὲν οὖν, ἐνθα εἶπον πατεῦοντες ὁ υἱὸς ἢ ὁ οἰκέτης, οὐκ ἀπαιτῶ σε. εἰ γὰρ ἐν ἑμὲ τὸ πάκτον ἐποίησαν, οἷον οὐκ ἀπαιτῶ τὸ χρέος, ἐξοφῶται μὲν τὸ πάκτον καὶ ἀντικεῖται τῷ πατρὶ καὶ τῷ δεσπότῃ, πληρὸν οὐκ ἀπλῶς οὐδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἠνίκα καὶ λιβέραν ἔχουσι πεκουλίου ἀδμινιστρατίονα, καὶ ἐπὶ συναλλάγματος πεκουλιάρχου τὸ πάκτον ἐγένετο· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐπιφερομένης διασπίσεως. ὁπότε γὰρ συνομολόγητο τὸ εἰρημένον τῷ Ἰουλιανῷ, ὅτι, κἂν λιβέραν τις ἔχη πεκουλίου ἀδμινιστρατίονα, συγκαθόρημένον αὐτῷ παρὰ τοῦ δεσπότου ἢ τοῦ πατρὸς, οὐκ ἔχει δικαίον τὸ δωρεῖσθαι, ἀκόλουθόν ἐστι λέγειν, ὅτι ἐν ᾧ δωρομένου αὐτοῦ συμφωνήσῃ τὸ χρέος μὴ ἀπαιτεῖσθαι, οὐκ ὠφελεῖ τὸ πάκτον ἐρωσθαι τὸ γεγονός. εἰ δὲ ὑπὲρ τούτου

3) sine tutoris auctoritate] Ubi autem ex re venit obligatio, pupillus quoque sine tutorum auctoritate tenetur, veluti quum communem cum eo agrum habeo et impensas in agrum feci, si pupillus damnum in eo faciat: tenetur enim mihi communi dividundo, ut lib. 52. cap. 45.

4) sine tutore recte solvitur] Recte dixit: Pupillo debitum cum tutoris auctoritate solvitur: hoc autem non aliter fit, quam si prius introitu in iudicium facto magistratus permiserit, fieri solutionem: nam tunc is, qui solvit, nullam in posterum actionem timet, ut lib. 38. tit. 9. cap. 38. Excipiuntur tamen ea, quae ex rebus vel pensionibus pupillo debentur: nam haec et sine decreto magistratus solvuntur, ut eodem cap. dicitur. Usurae quoque ad haec excipiuntur, si ultra biennium non debeantur, neque centum aureorum summam superent, ut cap. 40. eiusdem. Sed neque hereditatem vel bonorum possessionem sine tutoris auctoritate pupillus accipere potest, ut lib. 1. Institut. tit. 20. Tutore autem auctore recte debitum remittit, sed in integrum restitutione iuvatur.

Innominati. Hereditatem enim sine tutore pupillus non accipit, ut institut. lib. 1. tit. 21.

5) meliorem conditionem suam] Quod pro minoribus introductum est, nunquam adversus eos adhibetur. . . . 8. tit. I. cap. 92. propter regulam cap. 35. tit. I. lib. 2. positam: Quae pro aliquo introducta sunt, adversus eum non interpretantur.

6) etiam sine tutore facit] Veluti, si cum pupillo creditor eius paciscatur, ne debitum ab eo petat, hoc pactum etiam sine tutoris auctoritate valet, quia prodest pupillo.

Curator 7) furiosi et prodigi paciscendo ei prodest, sed non contra.

7) curator] Cyrilli. In utilitatem prodigi et furiosi recte paciscitur curator eius, nec vero in damnum.

Innominati. Idem in omni curatore obtinet, ut lib. 2. Cod. tit. 3. const. 22. et hui. tit. dig. 15. in tutore.

Filius aut servus 8) inutiliter paciscitur 9), ne petat. Si vero generaliter pactus sit, ne debitum petatur 10), licet peculiare sit, et liberam peculii administrationem habeat, non valet: nisi pro paciscendo tantundem vel plus debito acceperit: nec enim donare conceditur 11) ei, qui liberam peculii administrationem habet.

8) filius aut servus] Si filiusfamilias vel servus cum aliquo pactus sit, ne debitum ab eo petat, pactum tanquam supervacaneum inutile est, quia agere non potuisset, licet pactus non esset. Recte autem filiusfamilias paciscetur, ne iniuriarum agat, qui haec actione experiri potest, et valet pactum, et pacti exceptio filiofamilias ipsi obstat soli, nec vero patri. Nam hoc discis dig. 30. hui. tituli. Haec igitur obtinent, si filius vel servus paciscens dicant: non peto abs te. Nam si in rem pacti sunt, veluti, ne debitum petatur, pactum quidem valet et patri et domino obstat, sed non simpliciter nec quovis casu, sed quum liberam peculii administrationem habent et pactum de peculiari contractu initum est. Et ne hoc quidem simpliciter, sed cum distinctione applicanda. Nam cum quod a Iuliano dictum est, in confesso sit, licet alicui libera peculii administratio a domino vel patre concessa sit, tamen eum ius donandi non habere, consequens est, dicere, pactum servari non oportere, quum donante eo convenerit, ne debitum petatur. Quodsi pro pacto hoc aliquid ei datum sit, quo plus vel non minus, quam id, quod remissum est, acce-

e) Syn. p. 140. quae §. 2. totam habet, ὁ υἱὸς. f) Syn. ἀνίσχυρος. Leuncl. in marg. ἀνισχύρος. g) Syn. συμφωνήσῃ. gg) τὴν deest in Syn. h) Syn. ἦτον. i) Syn. τὴν omittit.

τοῦ πάκτου δέδοται τι αὐτῷ, δι' οὗ πλέον τι ἢ οὐκ ἔλαττον τῶν συγκαχωρημένων ἔτιχε εὐληφός, καὶ ἐπὶ τούτῳ πακτεύσῃ, τότε το συμφωνον ἔρρωται. καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, χρητὸν ὑπεξούσιον ἢ τὸν οὐκ ἐτέρη πάκτον ποιῶντα συγκαχωρητικὸν καὶ ἐλευθέρων ἔχειν πεκουλίον ἀδμιναστράτιονα, καὶ ἐπὶ πεκουλιάρῳ συναλλαγμῆτι τὸ πάκτον ποιῶν, προσέτι δὲ καὶ μὴ δονάνδι καὶσα τὸ χρέος παραχωρεῖν, ἀλλ' ἐπ' ἀντιδώρῳ μείζονι τοῦ χρέους ἢ μὴ ἐλάττονι. ἀναγνωθῆ δὲ τὸ λ. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου, μὴ θανατώσῃ, εἰ μὴδὲ ὁ ἔχων ἐλευθέρων πεκουλίον ἀδμιναστράτιονα δύναται δωρεῖσθαι, πληρὴ εἰ μὴ ἐπ' ἀντιδώρῳ μείζονι ἢ οὐκ ἐλάττονι. διδόντες γὰρ ἐλευθέρων πεκουλίον ἀδμιναστράτιονα ὁ πατήρ ἢ ὁ δεσπότης δοκεῖ λέγειν· ὡς φρονιμος καὶ συνετὸς διοικήσον σου τὸ πεκουλίον. συνετῷ δὲ οὐκ ἔστι τὸ δωρεῖσθαι, ὡς ἔτυχεν· ὅπερ ἔστι μαθεῖν ἐξ ἐν ὁ Οὐλλιανὸς ἐν τῷ γ'. τῶν δὲ ἑβέρδων βιβ. τιτ. τελευτ. διγ. γ'. καὶ ἐν τῷ λθ'. βιβ. τῶν διγ. τιτ. ε. διγ. ζ'. φρονιμ. ἀναγνωθῆ καὶ ἐν τῷ α. βιβλίῳ τῶν Ἀντιπαπανοῦ μονοβιβλίον τιτ. γ'. τὸ α. τοῦ τιτ. διγ. εἰδώς, οὐ τὰ περὶ τῶν δωρεῶν, ὅσαι γίνονται παρὰ ὑπεξουσίαν, πλατύτερον τετρακτῶνται βιβ. λθ'. τιτ. παρατελευτ. διγ. ζ'.

Κυρίλλου κ). Ἐάν δοῦλος ἢ ὑπεξουσίως περσοναλίως πακτεύσῃ, μὴ ἀπαιτεῖν, οὐκ ἔρρωται τὸ πάκτον· εἰ δὲ ἐν ἡμέ, ἔρρωται, εἰαν ἔχῃσι ἐλευθέρων πεκουλίον ἀδμιναστράτιονα καὶ πεκουλιάρῳ ἔστι τὸ χρέος καὶ μὴ δωρομένουρον ψυχῇ πακτεύσῃ. οὔτε γὰρ ὁ ἔχων ἐλευθέρων πεκουλίον διοικήσον δύναται δωρεῖσθαι. εἰ δὲ ἐπὶ ἀντιδώρῳ μείζονι ἢ οὐκ ἐλάττονι, ἔρρωται.

Τοῦ Ἀνανίου. Ὁ δοῦλος κερρωσθημένος παρὰ τοῦ ἔχοντος ἐπ' αὐτῷ χηρίαν, δύναται πάκτον αὐτὸν ἐλευθεροῦν.

ἀνισχύρως συμφωνεῖ] * Ζήτει βιβ. μζ'. τιτ. α'. κεφ. ζ'. ὁ φρονιμ. ὁ ὑπεξουσίως κἂν ἐπιτραπῇ διοικεῖν τὸ πεκουλίον, οὐ καλῶς δωρεῖται ἀνευ εὐλόγου αἰτίας, εἰ μὴ καὶ τοῦτο ἐπετραπῇ ἢ ἀξιοματικῶς ὡν οὐκ ἐκωλύθη δωρεῖσθαι. θανάτου δὲ αἰτία μὴ δωρεῖσθαι ἀνευ γνώμης τοῦ πατρός, κἂν ἐπιτραπῇ δωρεῖσθαι γενικῶς, εἰ μὴ ἰδικητικὸν ἔχει πεκουλίον ἢ ὡσανεὶ ἰδικητικόν.

Ἀνάται μέντοι συγκαχωρεῖν τὴν περὶ ὕβρεως ὁ υἱός, ἢ καὶ δύναται κινεῖν, καὶ ἀντίκειται αὐτῷ ἢ παραγαγῆ, οὐ μὴν καὶ τῷ πατρὶ περὶ τὴν ἀγωγῆν, ἢ ἔχει ἐκ τοῦ ὕβρισθῆναι τὸν υἱόν.

μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸ χρέος] Οὔτε γὰρ δύναται δωρεῖσθαι, οὔτε υποθήκην λύειν, κἂν ἐλευθέρων ἔχῃσι πεκουλίον διοικήσον, ἢ τοῦ πεκουλίον ἢ τὸ δωρομένουρον ἢ υποθήκη, εἰ μὴ ἐπ' ἀντιδώρῳ ἴσῳ ἢ μείζονι, ἢ εἰ μὴ τίμημα λάβῃσι ὑπὲρ τοῦ συμφωνῶντος, ὡς βιβ. κε. τιτ. β'. κεφ. η'. θεμ. ζ'. ἀλλ' οὔτε ὑποθήκην δύναται δοῦλος πράγμα ακοντος ἢ ἀγροῦντος τοῦ δεσπότου, ὡς τιτ. δ. αὐτοῦ κεφ. ιτ. θεμ. α'. οὔτε υἱός ὑπεξουσίως ἢ δοῦλος ὑπὲρ ἄλλου πράγμα πεκουλιάρῳ ἰσχυρῶς ὑποτίθεται, κἂν ἔχῃ ἐλευθέρων πεκουλίον διοικήσον, ὡς περὶ οὔτε δωρεῖται, ὡς κεφ. α'. θεμ. β'. τοῦ αὐτοῦ τιτ. ὁ γὰρ ὑπεξουσίως, κἂν ἐπιτραπῇ διοικεῖν τὸ πεκουλίον, οὐ καλῶς δωρεῖται ἀνευ εὐλόγου αἰτίας, εἰ μὴ καὶ τοῦτο ἐπιτραπῇ ἢ ἀξιοματικῶς ὡν οὐκ ἐκωλύθη δωρεῖσθαι. θανάτου δὲ αἰτία μὴ δωρεῖσθαι ἀνευ γνώμης τοῦ πατρός, κἂν ἐπιτραπῇ δωρεῖσθαι γενικῶς, εἰ μὴ ἰδικητικὸν ἔχει πεκουλίον ἢ ὡσανεὶ ἰδικητικόν. εἰαν γὰρ κληθεῖσι τοῦ πατρός δωρεῖσθαι, ὁ πατήρ δωρεῖσθαι δοκεῖ, ὡς κεφ. ζ'. καὶ θ'. θεμ. γ'. τοῦ κζ'. βιβ. τιτ. α'. συμφωνῶν μέντοι ὁ υἱός ἀνευ εἰδήσεως τοῦ πατρός πρὸς τὸν τοῦ πατρός χρεώστην ἢ καὶ ὑποδέχοντος παρ' αὐτοῦ τὸ χρέος, οὐκ ἀναίματι τὴν ἀρμόζουσαν τῷ πατρὶ ἀγωγῆν, ὡς κεφ. πδ. τοῦτον τοῦ τιτ. εἰαν μέντοι ἀνήθρος τιρος οὐκ ἐλευθέρων πεκουλίον διοικήσον ἔχων πράξῃ τι, οὐκ ἀποκινδυνεύεται ὁ δεσπότης αὐτοῦ τέλειος ὡν, κἂν δι' αὐτοῦ συνήλαξεν, ὡς βιβ. ι. τιτ. δ. θεμ. τελευτ.

οὔτε γὰρ δωρεῖσθαι συγκαχωρήσῃ] Αὐτὰ τοῦτο δὲ οὐ δύναται δωρεῖσθαι, εἰ μὴ ἐπ' ἀντιδώρῳ ἴσῳ ἢ μείζονι, ἐπειδὴ ὁ πατήρ διδόντες ἐλευθέρων πεκουλίον διοικήσον δοκεῖ λέγειν· ὡς φρονιμος διοικήσον σου τὸ πεκουλίον. συνετῷ δὲ οὐκ ἔστι τὸ δωρεῖσθαι, ὡς ἔτυχεν, ὡς κεφ. γ'. θεμ. α'. τοῦ δ. τιτ. τοῦ ιη'. βιβ.

κθ'. Οὐλλ. 1). Ὅπερ ὁ δοῦλος ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δαναίξεν τὰ δεσποτικὰ χρήματα συμφωνήσῃ, ἔρρωται. ὁ δοῦλος] * Ὁ δοῦλος τετραπλοῖς ἐστίν ἢ γὰρ δοῦλος

pit, et de eo paciscatur, tunc pactum valet. Et ut breviter dicamus, filiumfamilias vel servum pactum de non petendo ineuntem tam liberam peculii administrationem habere, quam de peculiari contractu pacisci oportet, atque praeterea non donandi causa debitum remittere, sed pro remuneratione debitum superante vel certe non minore. Lege et dig. 30. huius tituli, nec mireris, ne eum quidem, qui liberam peculii administrationem habeat, donare posse, nisi pro remuneratione maiore vel non minore. Pater enim vel dominus liberam peculii administrationem concedentes dicere videntur: Ut vir prudens et sapiens peculium tuum administra. Prudentis autem non est, donare, ut casus fert: quod disci ex iis potest, quae Ulpianus ait lib. 3. eorum, qui de rebus sunt, tit. ult. dig. 3. et lib. 39. Digestorum tit. 5. dig. 7. Lege et lib. 1. Antipapiniani tit. 3. dig. 1. haud ignorans, de donationibus, quae a filiisfamilias fiant, latius tractari lib. 39. tit. penult. dig. 7.

Cyrillo. Si servus vel filiusfamilias in personam pactum fecerint, ne petant, pactum non valet: si vero in rem pacti sunt, valet, modo liberam peculii habeant administrationem, et debitum sit peculiare, et non donandi animo pacti sint. Nec enim donare potest, qui liberam habet peculii administrationem. Si vero pro remuneratione maiore vel non minore pacti sunt, pactum valet.

Innominati. Servus, cui debet is, qui in eo usumfructum habet, pacto eum potest liberare.

9) inutiliter paciscitur] Quare lib. 47. tit. 1. cap. 7. quo dicitur: Filiusfamilias, licet peculium administrare ei permissum sit, sine probabili causa non recte donat, nisi et hoc ei concessum sit, vel in dignitate positus donare prohibitus non sit. Mortis autem causa sine voluntate patris ne donato, licet donare generaliter ei permissum sit, nisi castrense habeat peculium vel quasi castrense.

Iniuriarum tamen actionem filius remittere potest, qua et experiri potest, eique obstat exceptio, nec vero patri circa actionem, quam habet ex eo, quod filius iniuria affectus est.

10) ne debitum petatur] Neque enim donare possunt, nec hypothecam solvere, liceat liberam peculii habeant administrationem, vel res donata vel hypotheca ad peculium pertineat, nisi pro remuneratione aequali vel maiore, vel pretio pro pacto accepto, ut lib. 25. tit. 2. cap. 8. them. 6. Sed nec pignori dare rem servus invito vel ignorante domino potest, ut tit. 4. eiusdem cap. 11. them. 1. Nec filiusfamilias vel servus valide pro alio rem peculiarem obligant, licet liberam peculii habeat administrationem, sicuti nec donat, ut cap. 1. them. 2. eiusdem tituli. Nam filiusfamilias, licet administrare peculium ei permissum sit, sine iusta causa non recte donat, nisi et hoc ei permissum sit, vel in dignitate positus donare prohibitus non sit. Mortis causa autem sine patris voluntate ne donato, licet generaliter permissum sit ei, donare, nisi peculium castrense vel quasi castrense habeat. Nam si iussu patris donaverit, pater videtur donare, ut cap. 7. et 9. them. 3. lib. 27. tit. 1. Si tamen filiusfamilias patre ignorante cum patris debitor paciscatur aut etiam debitum ab eo accipiat, non tollit actionem patri competentem, ut cap. 84. hui. tit. Si tamen servus alicuius impubes liberam peculii administrationem habens aliquid gesserit, dominus eius perfectae aetatis in integrum non restituitur, licet per eum contraxerit, ut lib. 10. tit. 4. them. ult.

11) nec enim donare conceditur] Propterea autem non potest donare, nisi remunerationem aequalem vel maiorem accipiat, quia pater, dum liberam peculii administrationem concedit, dicere videtur: Ut prudens vir peculium tuum administrabis: prudentis autem non est donare, ut casus fert, ut cap. 3. them. 1. tit. 4. lib. 18.

XXIX. Ulp. Quod servus 1) eo tempore, quo pecuniam dominicam credit 2), paciscitur, valet.

1) servus] Servus quadruplex est: aut enim servus

L. 29. L. II. 12.

κ) Hoc in margine ab alia manu additum. 1) Ita Cod. Coisl. Οὐλλ. apud Fabr. deest.

ἔστιν ἄπλως, ἢ δούλος ἔχων πεκούλιον, ἢ ἔχων μὲν καὶ πεκούλιον, ἔχων καὶ ἐπ' αὐτῷ ἑλευθέραν διοίκησιν, ἢ δεπενσάτωρ. καὶ ὁ μὲν πεκούλιον μόνον ἔχων δούλος διαφέρει τοῦ ἄπλως δούλου μεγάλως, καθὼς οὗτος μερίζει δούλους καὶ ἄλογα καὶ ἑτέρον προτιμάται αὐτῶν συναλλάσσειν δὲ οὐ δύναται· καθὼ πάλιν τοῦτον διαφέρει ὁ καὶ ἑλευθέραν ἔχων ἐπὶ τῷ πεκούλιῳ διοίκησιν. αὐτοῦ τούτου δὲ πάλιν διαφέρει ὁ δεπενσάτωρ, ᾧ τινι ἀποδημῶν ὁ κύριος αὐτοῦ καταπιστεύσει τὴν ἅπασαν αὐτοῦ περιουσίαν· διότι οὗτος μὲν δύναται καὶ χεῖρονα ποιεῖν τὴν αἴρεσιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, εἰ μὴ καὶ τῷ Ἐναντιοφ. οὕτω δοκεῖ· ὁ δὲ ἔχων ἑλευθέραν πεκούλιου διοίκησιν οὐ δύναται.

ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δανειζεῖν] Ἐὰν γὰρ μετὰ ταῦτα γέγονεν, οὐκ ἔρρωται· οὐ γὰρ δύναται ὁ οἰκέτης χεῖρονα τὴν αἴρεσιν τοῦ δεσπότου ποιεῖν, εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος δύναται. χεῖρον γὰρ ἔστι τὸ μετὰ τὴν γένεσιν ἀλλοκοτον γινόμενον. ἔνθα μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος βλάβων τι συνεφώνησε τὸν δεσπότην, οὐκ ἔστι χεῖρον τοῦτο· ἢ γὰρ γένεσις αὐτοῦ τοιαύτη γέγονεν καὶ βεβαωημένην προσεπόρρισε τῷ δεσπότην τὴν ἀγωγήν. ἔνθα δὲ μεταγενέστερον πᾶκτον γέγονε πρὸς βλάβην τοῦ δεσπότου, τότε χεῖρον ἢ τοῦ δεσπότου αἴρεσις γέγονεν. οὐδὲ γὰρ ἢ καὶ ἡ γένεσις τοιαύτη· ἐπειδὴ γὰρ ἔφθασεν ἅπαξ αὐτῷ προσπορισθῆναι καθαρῶς ἢ ἀγωγή, εἴν τὸ πᾶκτον δεξομένη, χεῖρον γίνεται ἢ αἴρεσις τοῦ δεσπότου περὶ τὴν ἀγωγήν. δια τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ὑπεξουσία καλῶς συμφωνεῖ πρὸς τὸν ἴδιον ἄνδρα, μὴ ἀπαιτῆσαι τὴν προῖκα, ὅταν δηλαδὴ γένηται αὐτεξουσία. εἰ γὰρ εἶπεν, εἰ ὑπεξουσία οὖσα, οὐκ ἔρρωται. ἐπειδὴ γὰρ αὐτῆς καὶ τοῦ πατρὸς ἔστιν ἢ προῖξ, εἶγε τῶς παρ' αὐτοῦ ἐδόθη, δοκεῖ χεῖρονα τὴν αἴρεσιν τοῦ πατρὸς ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔρρωται κατὰ τὸ β. θεμ. τοῦ κα. κεφ. τοῦτον τοῦ τίλου. καὶ μὴν οὐδὲ ἐὰν δεσπότην δανεισάτωρ ἢ ἐξ ἄλλου τινος συναλλάγματος ἔχοτος χρεώστην, ὁ οἰκέτης τοῦτον τοῦ δανειστοῦ τῷ χρεώστῃ συμφωνῶν ἐποίησεν περὶ τοῦ μηδ' ὅπως ἀπαιτηθῆναι τὸ χρεὸς ἢ περὶ τοῦ μετὰ χρόνον, δύναται κερησθῆναι κατὰ τοῦ δεσπότου ὁ χρεώστης τῷ συμφωνῶν· ὁ γὰρ δούλος βελτίονα τὴν αἴρεσιν τοῦ δεσπότου, οὐ μὴν χεῖρονα δύναται ποιεῖν, ὡς κεφ. ξδ. τοῦτον τοῦ τι.

Εἰ μὲν ἐπὶ πεκουλιῶν συναλλάγματος ἐποίησεν πᾶκτον συγχωρητικὸν ὁ υἱὸς ἢ ὁ οἰκέτης, κρατεῖ κατὰ τὸ προλαβὼν ἡμῖν εἰρημένον. εἰ δὲ δούλος διαπενσάτωρ δανείσας δομινικά χρηματὰ ποιῆσει ἢ φέμ πᾶκτον, ὅτι τυχόν οὐκ ἀπαιτηθῆσεται τὸ χρεὸς, ἐπ' ἀντιδώρῳ δηλοῦσι μείζονι ἢ οὐκ ἐλάττωι (κατὰ τὴν αὐτὴν γὰρ ἔλακε τὴν ἀρχῆς εἰρημένην διάστιξιν), εἰ μὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος τὸ πᾶκτον ἐγένετο, ἔρρωται, καὶ κινῶν ὁ δεσπότης ἐκβύλλεται παραγραφῇ· εἰ δὲ μετὰ ταῦτα γέγονεν, οὐκ ἔρρωται. κινῶν γὰρ ἔστιν ὁ λέγων, μὴ δύνασθαι τὸν οἰκέτην χεῖρονα τοῦ δεσπότου τὴν αἴρεσιν ποιεῖν. πῶς οὖν ἔδοξε τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος γινόμενον πᾶκτον ποιεῖν χεῖρονα τοῦ δεσπότου τὴν αἴρεσιν; ἦδη σοι τοῦτο καὶ ἐν τῷ κα. διγ. τοῦ παρόντος τι. παραδεδόται, ὅτι χεῖρον ἔστιν, ὅπερ μετὰ τὴν γένεσιν ἀλλοκοτον γίνεται, καὶ ἔνθα ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος τὸ πᾶκτον ἐγένετο, τερωμένην, ὡς εἴρηται, καὶ τῷ πᾶκτῳ βεβαωημένην προσεπόρρισε τῷ δεσπότην τὴν ἀγωγήν. μεταγενέστερον πᾶκτον ἐγένετο, ἐπειδὴ ἔφθασεν ἅπαξ καθαρῶς αὐτῷ προσπορισθῆναι ἢ ἀγωγή. εἴν τὸ πᾶκτον δεξομένη, χεῖρον γίνεται τοῦ δεσπότου ἢ αἴρεσις περὶ αὐτὴν δηλοῦσι ἀγωγήν· συνελόντι τοῖνυν εἶπεν, εἰ μὲν πεκουλιῶν ἢ τὸ συναλλάγμα, κρατεῖ τὸ οἰοδηποτε πᾶκτον μετὰ τῆς εἰρημένης διαστίξεως· εἰ δὲ δεσποτικόν, τότε κρατεῖ τὸ γινόμενον συμφωνῶν, ὅτε ἐν ἀρχῇ γένηται τοῦ συναλλάγματος, πάλιν ἐπ' ἀντιδώρῳ, καθάπερ εἴρηται, μείζονι ἢ οὐκ ἐλάττωι.

Κυρίλλ. Εἰ τὸ πᾶκτον ὁ δεσποτικῶς δανείζων χρηματὰ ἐξ κοτινέντι ἐποίησεν, ἔρρωται.

L. 30. pr. D. II. 14.

λ. Γάιος m). Ὁ ὑπεξούσιος υἱὸς n), ἐπειδὴ ἔσθ' ὅτε ἀγωγήν ἔχει, ὡς τὴν περὶ ὕβρεως o), καλῶς συμφωνεῖ τοῦ μὴ ἀπαιτῆσαι, τὸν δὲ πατέρα οὐ βλάπτει περὶ τὴν ἀγωγήν, ἢν ἔχει ἐκ τῆς ὕβρεως τοῦ υἱοῦ.

ὁ ὑπεξούσιος] Δύναται δὲ καὶ ὁ πατὴρ τὴν τοιαύτην δωρεῖσθαι ἀγωγήν, καὶ οὐ δύναται ὁ υἱὸς κινεῖν, εἰ μὴ ὡς αὐτελὴς ἔστιν ὁ πατὴρ, ἢ τοιοῦτος, ὡςτε χορήσει κοροατορός, ὁ δὲ υἱὸς σεμνός, ὡς τὸ ζ. κεφ. τὸ ε. θεμ. τοῦ κα. τι. τοῦ

m) Ita Cod. Coisl. Γάιος deest apud Fabr. n) Fabr. hic add. ἰσχυρῶς συμφωνεῖ. o) Usque ad ὕβρεως Fabr. Reliqua sunt e Cod. Coisl.

simpliciter est, aut servus, qui peculium habet, aut qui peculium et liberam eius administrationem habet, aut dispensator. At servus quidem, qui peculium habet, valde differt ab eo, qui simpliciter servus est, quum hic servus dividat et animalia et aliis servis praefertur contrahere autem non possit: in quo rursus ab eo differt is, qui liberam peculii administrationem habet. Ab hoc rursus differt dispensator, cui dominus absens totum patrimonium suum concredidit: quia hic quidem deteriorem quoque domini sui conditionem reddere potest, etsi Enantiophani non ita videatur: sed qui liberam peculii administrationem habet, id facere non potest.

2) eo tempore, quo credit] Nam si post ea factum est pactum, non valet: servus enim deteriorem domini conditionem facere non potest, licet initio contractus hoc possit. Deterius enim est, quod post originem immutatum est. Si igitur initio contractus in damnum domini pactus est, hoc deterius non est: origo enim eius talis fuit et onerata actionem domino acquisivit. Si autem postea pactum in damnum domini in initum sit, deterior domini conditio facta est. Nam origo talis non erat: nam quum pure antea actio ei iam acquisita sit, si pactum admittitur, deterior domini conditio circa actionem fit. Nam ideo et filiafamilias recte cum marito suo paciscitur, ne dotem petat, quum scilicet sui iuris facta fuerit. Nam si dixerit, quum adhuc filiafamilias sit, hoc non valet. Nam quia dos eius et patris est, si quidem a patre data sit, deteriorem patris conditionem facere videtur, ideoque pactum non valet secundum them. 2. cap. 21. huius tit. Atqui nec tunc, quum domino pecunia credita vel alio ex contractu debitorem habente, servus huius creditoris cum debitore pactus sit, ne debitum petatur, vel ne ante certum tempus petatur, debitor pacto adversus dominum uti potest: servus enim meliorem domini conditionem, nec vero deteriorem reddere potest, ut cap. 64. huius tituli.

Si filius vel servus de peculiari contractu pactum de non petendo inierint, valet secundum id, quod antea a nobis dictum est. Si vero servus dispensator pecunia dominica credita in rem pactum fecerit, ne debitum petatur, pro remuneratione scilicet maiore vel non minore (nam huc quoque referas distinctionem modo memoratam), si quidem initio contractus pactum in initum sit, valet et dominus agens exceptione submovetur: si vero postea factum sit, non valet. Regula enim est, quae dicit, servum deteriorem domini conditionem facere non posse. Quomodo igitur placuit, pactum initio contractus factum deteriorem reddere domini conditionem? Iam tibi dig. 21. huius tit. traditum est, deterius esse, quod post originem mutetur: et, ubi initio contractus pactum in initum fuerit, actionem iam vulneratam et pacto oneratam domino esse acquisitam. Pactum posterius in initum est, quum iam pure actio domino acquisita fuerit. Si pactum admittimus, deterior domini conditio circa ipsam scilicet actionem fit. Ut brevier dicam, si quidem contractus peculiaris sit, quaecunque pactum cum distinctione commemorata valet: si vero dominicus sit contractus, tunc valet pactum in initum, quum initio contractus factum fuerit, pro remuneratione, ut dictum est, maiore vel non minore.

Cyrilli. Si qui pecuniam credit, pactum ex continenti fecerit, ratum est.

XXX. Gaius. Filiusfamilias 1), quia aliquando actionem habet, veluti iniuriarum, utiliter paciscitur, ne petat: patri autem non nocet 2) circa actionem, quam ex iniuria filio illata acquisivit.

1) filiusfamilias] Sed et pater eiusmodi actionem condonare potest, nec filius agere potest, nisi forte pater vilioris conditionis sit, vel is, qui curatore indigeat, filius autem honoratus, ut cap. 7. them. 10. tit. 21.

ζ. βιβ. ἐπειδὴ ἐν τῷ κδ'. διγ. φθίνουσαι εἴπομεν ἀδιασκήτως, μὴ δύνασθαι τὸν υἱὸν ἢ τὸν οἰκέτην πακτεῖν, ὅτι οὐκ ἀπαιτεῖ τὸ χρεὼς, ἰδόμεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ υἱοῦ, μὴ ἄρα εἶθ' ὅτε τὸ τοιοῦτον συμφωνον ἔρρωται. δύναται ὁ ὑπεξούσιος εἶθ' ὅτε κινεῖν ἀγωγὴν, οἷον τὴν ἰουουριάουμ' ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν ὕβριν τὴν γενομένην τῷ ὑπεξουσίῳ παιδί καὶ ὁ πατὴρ ἔχει ἀγωγὴν, ἀμφιβάλλειν οὐ χρή, ὅτι τὸ παρὰ τοῦ ὑπεξουσίου γενομένου πακτον οὐ προκριματίζει τὸν πατέρα, βουλόμενον τὴν ἀρμόδιαν αὐτῷ οἰκίῳ ὄνματι κινεῖν ἰουουριάουμ. καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἡνίκα πακτεῖται περὶ ἀγωγῆς ὑπεξουσίος, ἢν καὶ ὑπεξούσιος ὧν δύναται κινεῖν, οἷον περὶ τῆς ἰουουριάουμ, ὅτι ταύτην οὐ κινεῖ, ἔρρωται τὸ πακτον, καὶ κινῶν ὁ ὑπεξούσιος ἐκβάλλεται παραγραφῇ. ὁ μόντοι πατὴρ κινεῖ τὴν ἰουουριάουμ σοῦ νόμου· παιδὸς γὰρ ὕβρις θέντος ἀρμόττει καὶ τῷ πατρί ἢ ἰουουριάουμ, καὶ οὐ προκριματίζεται ὑπὸ τοῦ πακτον τοῦ γενομένου παρὰ τοῦ ὕβρις θέντος ὑπεξουσίου παιδός, βλέπε, πῶς εἶπον, ἐὰν πακτεῖται περὶ ἀγωγῆς, ἢν καὶ ὑπεξούσιος ὧν ἐπι δύναται κινεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ, ἐνθα δανείσας ἢ καὶ ἄλλο συνάλλαγμα θέμενος πακτεῖται, μὴ ἀπαιτεῖν, οὐκ ἔρρωται τὸ πακτον, ὡς ἔγγως ἐν τῷ κη. διγ. τοῦ παρῶτος τίτλου, ἐπειδὴ, κῶν μὴ τὸ πακτον ἐποίησεν, οὐκ ἠδύνατο τὰς ἐπὶ τοῦ συνάλλαγματος κινεῖν ἀγωγὰς.

Κυρίλλ. "Ἐνθα δύναται κινεῖν ὁ ὑπεξούσιος, ὡς ἐπὶ τῆς ἰουουριάουμ, καλῶς πακτεῖται τὴν μόντοι ἀρμόδιαν τῷ πατρί ἰουουριάουμ οὐκ ἀπαιτεῖ.

Τὸ Ἄνωτίμ. "Ἐχει δὲ καὶ ἄλλας ἀγωγὰς ὁ ὑπεξούσιος, ὡς ἔγγως τίτ. δ'. διγ. ιβ'. ἐὰν μόντοι ἀπεστῆν ὁ πατὴρ καὶ οὐκ ἔχη τὸν κληροῦσιν αὐτοῦ κληροῦσιν, αὐτὸς ὁ ὑπεξούσιος ἐπιτρέπεται τῆς αἰτίας διαγνωστικῆς κινεῖν, ὡς βιβ. ζ. τίτ. κ'. κεφ. ις'. θεμ. α'. εἰ δὲ καὶ παρῶν ὁ πατὴρ οὐ δύναται κινεῖν, ὡς μανόμενος ἢ ἄλλως παραφροσῶν, καλῶς κινεῖ ὁ υἱός. εἰ δὲ μετὰ προκαταρξίν ὁ πατὴρ ἀπολειφθῆ, ἢ τὴν ἐπεξέλευσεν τῆς δίκης ἀθθυμῆσιν, τῆς αἰτίας διαγνωστικῆς μεταφέρεται εἰς τὸν υἱόν. τὸ αὐτὸ, κῶν αὐτεξούσιος ὁ υἱὸς γένηται μετὰ πρώτην κἀταρξίν τοῦ πατρός, ὡς τὸ γ'. αὐτοῦ θεμ. φησί. ὁ μόντοι ἐντολεὺς τοῦ πατρός εἰς τὸ κληροῦσιν προτιμῆται τοῦ ὕβρις θέντος υἱοῦ. εἰ μόντοι ἀθθυμῆσιν ἢ συμπύζει ὁ ἐντολεὺς τῷ ὕβρις θέντι, ὁ υἱὸς κινεῖ τὴν περὶ ὕβρις.

πατέρα οὐ βλάπτει] † Τυχὸν μετὰ τὸ νοῦσαι τὸν πατέρα οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν συγχώρησιν· εἰ γὰρ ποιήσει, ἀνατρέπει αὐτὴν ὁ πατὴρ, καὶ ἐν τούτῳ οὐδὲ βλάπτει τὸν πατέρα· οἷον οἱ ἀποκτείνει αὐτὸν ὁ υἱὸς διὰ τοῦ συμφωνοῦ αὐτοῦ τοῦ μὴ ἔχειν ἀγωγὴν ἐκ δικαίας αἰτίας. ὁ πατὴρ δὲ καλῶς συμφωνεῖ. [Sch. d. I. 760.]

† Τὸν πατέρα οὐ βλάπτει περὶ τὴν ἀγωγὴν, ἢν ἔχει ἐκ τῆς ὕβρις τοῦ υἱοῦ. [ibid.]

Ἐὰν ἐπερωτήσω δοῦλον, ὅπερ χρεωστέεις μοι, εἰ μὲν p) εὐλόγως παρενέβαλεν, ὥστε με κατὰ τοῦ δεσπότητος ἔχειν τὴν περὶ τοῦ πεκουλίου ἀγωγὴν· τυχὸν γὰρ τοσοῦτον ποσὸν ὁ δοῦλος ἐχρεώσεται σοι, ἔχεις κατ' ἐμοῦ παραγραφῆν· εἰ δὲ ὡς ἐγγνητῆς παρενέβαλεν q), ἐξ αἰτίας, ἀφ' ἧς οὐκ ἀρμόζει περὶ τοῦ πεκουλίου ἀγωγῆ, δύναμαι ἀπαιτεῖν r) σε, ὡς περὶ ὅτε τὸν δοῦλον ἐλεύθερον ὑπέλαβον.

ἐὰν ἐπερωτήσω δοῦλον] Ἐὰν τις ὀφειλόμενος παρὰ Τίτιον φανεράν ποσότητα ἐπερωτήσῃ ταύτην κατὰ νομοθεσίαν οἰκέτην Σείου τινός, ἰδόμεν, εἰ κινῶν κατὰ Τίτιον δύναται ἢ καὶ ὀφείλει ἐκβάλλεσθαι παραγραφῇ, ἐπειδὴ δοκεῖ πακτεῖν οὐπωρῶς, μὴ ἀπαιτεῖν Τίτιον τὴν ποσότητα τὴν ἐποφειλομένην αὐτῷ. φησὶ τοῦτον ὁ Ἰουλιανός, τότε αὐτὸν ἐκβάλλεσθαι παραγραφῇ, ὅταν ἠδύνατο κληροῦσιν τὴν δὲ πεκουλίον κατὰ τοῦ δεσπότητος τοῦ ἐπερωτηθέντος οἰκέτου, τούτῳστιν, ὅταν ἐχρεώσεται ὁ οἰκέτης Τίτιν, ὑπὲρ οὐ καὶ ἐπερωτήσῃ, καὶ τοσαῦτα ἐχρεώσεται, ὅσα καὶ ὁμολόγησεν. εἰ γὰρ τυχὸν ἐβδομήκοντα νομίσματα χρεωστών ὁ οἰκέτης Τίτιν ἐπηρωτήσῃ μοι παραγεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅσα καὶ ἐχρεώσεται μοι Τίτιος, ἐπὶ λ'. καὶ μόντοι νομίσματα, ἐφ' οἷς καὶ ἰντερκέδουσεν ἦτοι παρενέβαλεν ἐάντων ὁ οἰκέτης, κινεῖ κατ' αὐτοῦ. εἰ δὲ ὑπὲρ αἰτίας καὶ μηδὲν αὐτῷ διαφερούσης ἰντερκέδουσεν, ἀχρηστος ἢ ἐπερωτήσας, καὶ κινῶν

lib. 7. Quia dig. 29. antea diximus sine distinctione, filium vel servum pacisci non posse, ne debitum petant, videamus in filii persona, numne aliquando tale pactum valeat. Filiusfamilias aliquando agere potest, veluti iniuriarum: sed quia propter iniuriam filiofamilias illatam pater quoque habet actionem, dubitari non oportet, quin pactum a filiofamilias factum patri minime noceat, suo nomine iniuriarum agere volenti. Et simpliciter, quando filiusfamilias de actione paciscitur, quam et quamdiu in potestate sit, movere potest, veluti de iniuriarum actione, ne ea experiat, pactum ratum est, et filiusfamilias agens exceptione submovetur. Pater tamen suo nomine iniuriarum agit: filio enim iniuria affecto patri quoque iniuriarum actio competit, nec ei per pactum a filiofamilias iniuria affecto initum praeiudicium inferitur. Nota, me dixisse, si de actione pactus sit, quam et quamdiu in potestate est, movere potest. Ideo enim, si pecunia credita vel alio contractu inuito pactus sit, ne petat, pactum non valet, ut dig. 28. hui. tit. didicisti, quia, licet pactum non inierit, tamen actiones ex contractu movere non poterat.

Cyrilli. Ubi filiusfamilias agere potest, veluti iniuriarum, recte paciscitur: actionem tamen iniuriarum patri competentem non tollit.

Innominati. Alias quoque actiones filiusfamilias habet, ut tit. 4. dig. 12. cognovisti. Si tamen pater absit et non habeat curatorem, qui pro eo agat, filiofamilias ipsi causa cognita agere permittitur, ut lib. 7. tit. 21. cap. 16. them. 1. Sed et si praesens pater agere non possit, quod furiosus sit aut aliter non sanae mentis, recte filius agit. Si post litem contestatam pater abfuerit, vel litem persecutionem neglexerit, lis causa cognita in filium transfertur. Idem obtinet, si filius sui iuris factus fuerit post litem a patre contestatam, ut them. 3. eius dicitur. Procurator tamen patris, quantum ad agendum, filio iniuria affecto praefertur. Si tamen procurator neglexerit vel cum eo, qui iniuriam fecit, colluserit, filius iniuriarum agit.

2) patri non nocet] Filius, postquam pater cognoverit, remittere iniuriam non potest: nam si hoc fecerit, remissionem pater rescindit, et in eo patri filius non nocet: veluti filius paciscendo non impedit, quominus pater ex iusta causa actionem habeat. Pater autem recte paciscitur.

Patri non nocet circa actionem, quam ex iniuria filio illata habet.

Si a servo stipulatus 3) fuero, quod mihi debes, L. 30. §. 1. si quidem ex iusta causa intercessit, ut in dominum D. II. 14. actionem de peculio 4) habeam: fortasse enim tantandem pecuniam 5) servus tibi debebat: adversus me exceptionem habes. Quodsi quasi fideiussor intervenit ex causa, ex qua de peculio actio non competit, a te petere possum 6), quemadmodum cum servum liberum esse credidi.

3) si a servo stipulatus fuero] Si quis, cui a Titio certa pecunia debebatur, eam novandi causa a servo Seii cuiusdam stipulatus sit, videamus, an adversus Titium agens exceptione submoveri possit vel etiam debeat, quia tacite pacisci videatur, ne a Titio pecuniam petat, quae ipsi debetur. Ait igitur Iulianus, tunc eum exceptione submoveri, quum de peculio adversus dominum servi promissoris agere possit, hoc est, quum servus Titio, pro quo et spondidit, debeat, et quidem tantum debeat, quantum promiserit. Nam si forte septuaginta aureis servus Titio debeat et promiserit, mihi pro eo praestare, quantum Titius mihi quoque deberet, de triginta tantum aureis, quorum nomine servus intercessit, adversus eum agit. Si vero servus pro causa ad eum non pertinente intercesserit, inutilis est stipu-

p) Sic Fabr. Cod. Coisl. μή. q) Sic Fabr. melius quam παρενέλαβεν, quod est in Cod. Coisl. r) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀπαιτήσαι.

κατὰ Τίτιον περὶ τῶν λή· οὐκ ἐκβάλλεται παραγραφή· ταῦτα μὲν οὖν, ἔνθα χρεωστῶν ὁ οἰκέτης Τίτιω παρεμβάλεν ἑαυτὸν καὶ ἐπρωτηθῆ ὑπὲρ αὐτοῦ· εἰ μὲντοι ὡς ἐγγυητῆς παρεμβάλεν ἑαυτὸν ἐξ αἰτίας, ἐξ ἧς οὐ δίδεται κατὰ τοῦ δεσπότου δὲ πεκούλιο, τουτέστιν, εἰ μὴδὲν ὀφείλων Τίτιω παρεμβάλεν ἑαυτὸν καὶ ἐπρωτηθῆ τυχόν, ἢ καὶ ἐγγυησάτο αὐτὸν, οὐ κωλυθήσεται ὁ ἐπερωτήσας κατὰ Τίτιον κινεῖν, εἰ δὲ καὶ ἐλευθέρον ἐνόμισεν εἶναι τὸν οἰκέτην ὁ ἐπερωτήσας αὐτὸν ὑπὲρ Τίτιου, καὶ οὕτως οὐδὲν ἦτον ἐνδυνάμως κατὰ Τίτιον οὐ κινεῖ. ἔργως δὲ καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ τίτῳ τῆς γ'. τῶν ἰσπιτουτων, ὅτι, κἂν δονάνδι ἄνιμο τὸ ἐποφειλομενον παρ' ἐτέρου χρέος οἰκέτης ἐπερωτηθῆ, μένει οὐδὲν ἦτον ἐπὶ σχήματος ἢ κατὰ τοῦ δεβίτορος ἀγωγή· ἀνάγνωθι δὲ καὶ βιβ. δ'. τῶν δὲ ἑξέτους ιτ. α'. τὸ γ'. τοῦ ιτ. ἔνθα φησὶν ὁ Οὐλπιανός, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος καὶ ὑπὲρ μὴ διαφερούσης αἰτίας αὐτῷ παρεμβάλλων ἑαυτὸν τίκει κατὰ τοῦ πατρὸς τὴν δὲ πεκούλιο.

Κυρῖλλ. Ὁ ἐχρεώσταις μοι, ἐπρωτήσα οἰκέτην Τίτιου· εἰν δικαίαν αἰτίαν εἶχεν τὸν παρεμβάλεῖν ἑαυτὸν ὑπὲρ σοῦ οἰκέτιος, ἐξ ἧς τίκεται μοι δὲ πεκούλιο, εἰν κινήσω κατὰ σοῦ, ἐκβάλλομαι πάστων παραγραφή· εἰ δὲ μὴ ἔχει, μήτε τίκεται μοι δὲ πεκούλιο, οὐκ ἐκβάλλομαι κινῶν κατὰ σοῦ· ταῦτόν δὲ ἔστι, κἂν ἐλευθέρον αὐτὸν ἐνόμισα.

τὴν περὶ τοῦ πεκούλιου ἀγωγήν] Πεκούλιόν ἐστι οὐσία φάσει προσκευρωμένη ὑπεξουσίᾳ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ δεσπότου, ἐξηρημένων τῶν φυσικῶν χρεῶν πατρικῶν καὶ δευποικῶν καὶ τῶν τοῖς συνυπεξουσίαις ἐποφειλομένων. φυσικῆ μὲν, ἐπεὶ κατὰ νόμον οὐσίαν ἔχειν ὁ ὑπεξούσιος οὐ δύναται, κατὰ γνώμην δὲ πατρὸς ἢ δεσπότου· ἐπειδὴ εἰ παρὰ γνώμην αὐτῶν ἔχει ὁ δοῦλος ἢ ὁ ὑπεξούσιος, οὐ συναριθμηθήσεται τῷ πεκούλιῳ. ἐξηρημένων δὲ τῶν φυσικῶν χρεῶν προστίθεται, ἐπεὶ ἐκείνο ἐστὶ κυρίως πεκούλιον, ὁ καταλιμπάνεται μετὰ τῶν φυσικῶν χρεῶν ἐξίμωσιν. ἔστιν, ὅτι τὸ τῷ ὑπεξουσίᾳ ἐποφειλομενον χρέος οὐχ ὑπεξαιρείται, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος. ὁ σοὺς οἰκέτης εἶχεν ἐν τῷ πεκούλιῳ οἰκέτην. καὶ ὁ μὲν προοικέτης λέγεται ὀρδινάριος, ὁ δὲ τοῦ οἰκέτου οἰκέτης βικάριος, ὥστε οὖν ἄμφω εἰσὶν συνυπεξούσιοι. ἐχρεώσται τοῖνυν ὁ σοὺς οἰκέτης ἐμοὶ ρ. νομισμάτα· εἶχε δὲ πεκούλιον ρ. νομισμάτων, εἰσαγομένης καὶ τῆς τοῦ βικαρίου διατιμήσεως. ἐχρεώσται δὲ ὁ ὀρδινάριος τῷ βικαρίῳ νομισμάτα ρ. ἐναγόμενος οὐ δὲ τῇ δὲ πεκούλιῳ παρ' ἐμοῦ οὐ δύναται λέγειν, ὅτι τὸ πεκούλιον τοῦ οἰκέτου γ'. ἐστὶ, καὶ δὲ με εἰς γ'. μόνῃ καταδικασθήναι. τοῦτο γὰρ τὸ χρέος οὐχ ὑπεξαιρείται. καὶ τίς ὁ λογισμός, ἄκουε· ἦνκα βουλόμεθα μείνειν τὸ πεκούλιον τοῦ ὀρδινάριου οἰκέτου, ψηφισομένης ταῖς διατιμήσεσι τοῦ πράγματος καὶ τὴν τοῦ κεφαλ. ψηφίζομεν. οὐ δύναται οὖν ὁ βικάριος, ἢ αὐξήσει τὸ πεκούλιον, μειοῦν αὐτὸ διὰ τοῦ χρέους, ἢ αὐξήσει τὸ αὐτὸ πρόσωπον δύο ἐναντία ποιοῦν, καὶ αὐξήσει καὶ μειώσιν. ἔστιν οὖν ἡ περὶ πεκούλιου γενικὴ ἀντιπασῶν ἀγωγῶν κινουμένη κατὰ τοῦ δεσπότου, οἷον τῆς τριβουτορίου, τῆς κοινῆς ἰούσσο, τῆς ἰσπιτορίας καὶ τῆς ἐξερχορίας. πλὴν ὁ ἐνάγων, ὁ συμφέρει αὐτῷ, ποιήσει.

† Τυχόν ἐχρεώσται μοι δοῦλος, ὅπερ ποσὸν ἢ εἰς τὸ πρῶ-γμα τοῦ δεσπότου ἔτρεψεν, ἢ ἐλευθέρον εἶχε πεκούλιον διοική-σιν, ἢ ἐξ ὧν ὅλως ὁ δεσπότης ἐνήγετο. εἰ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἦν, πάλιν αὐτὸς ἐνήχη. [Sch. e. l. 760.]

τοσοῦτον ποσόν] * Εἰ γὰρ μὴ τοσοῦτον ἐχρεώσται, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐχρεώσται τῷ ἐμῷ χρεώσται ἑβδομή-κοντα, ἐγὼ δὲ κ'. ἐχρεωστοῦμαι παρ' αὐτοῦ καὶ ἐπρωτηθῆ μοι ὁ δοῦλος, εἰς ταῦτα μόνῃ τὰ κ'. ἐνέχεται μοι ὁ δοῦλος, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν οὐκ ἐνάγεται.

δύναμαι ἀπαιτεῖν σε] Κἂν δονάνδι ἄνιμο ὁ δοῦλος ἐπερωτηθῆ. ὁ μὲν ὑπεξούσιος νόος καὶ ὑπὲρ μὴ διαφερούσης αὐτῷ αἰτίας παρεμβάλλων ἑαυτὸν τίκει κατὰ τοῦ πατρὸς τὴν δὲ πεκούλιο. καὶ μεταίτησι μὲντοι ὁ ἐγγυητῆς ἴδιον χρεώ-στην, τῷ δανείσῃ καταβάλεῖν δόξας, κἂν ὁ δοθεὶς ἀπ' αὐτοῦ ἀπορῆ, ὡς βιβ. ιδ'. κεφ. κς'. θεμ. β'.

latio, et agens adversus Titium de triginta octo aureis exceptione non submovetur. Haec igitur obtinent, quum servus Titii debitor intercessit et pro eo spondit. Si tamen quasi fideiussor intervenerit ex causa, ex qua de peculio actio adversus dominum non datur, hoc est, si Titio nihil debens intercessit et promisit pro eo, vel etiam fideiussit, stipulator non prohibebitur, quominus adversus Titium agat. Sed et si is, qui a servo pro Titio stipulatus est, servum liberum esse crediderit, nihilosecius cum effectu adversus Titium non agit. Dedicisti quoque titulo ultimo lib. 3. Institutionum. licet donandi animo quis a servo id, quod ab alio debetur, stipulatus fuerit, tamen actionem adversus debitorem in suo statu manere. Lege et lib. 4. eorum, qui de rebus sunt, tit. 1. dig. 3. ubi ait Ulpianus, filiumfamilias etiam ex causa ad se non pertinente intercedentem adversus patrem de peculio actionem gignere.

Cyrilli. Quod mihi debebas, a servo Titii stipulatus sum. Si iustam causam servus pro te intercedendi habuit, ex qua mihi de peculio actio nascitur, si adversus te egerim, pacti exceptione submoveor: si vero iustam causam non habet, nec mihi de peculio actio nascitur, agens adversus te non submoveor. Idem est, etsi liberum esse eum credidi.

4) de peculio actionem] Peculium sunt bona, quae natura ad eum, qui in potestate est, ex voluntate patris vel domini pertinent, deductis debitis paternis et dominicis naturalibus et his, quae eis, qui cum eo in potestate sunt, debentur: natura quidem, quia, qui in potestate est, secundum legem bona habere non potest, potest autem ex voluntate patris vel domini. Nam si contra eorum voluntatem servus vel filiusfamilias bona habeat, peculio non adnumerabuntur. Deductis debitis naturalibus, ideo adicitur, quia illud proprie peculium est, quod deductis debitis naturalibus superest. Interdum id, quod a filiofamilias debetur, non deducitur, ut hoc casu. Servus tuus in peculio servum habet. Servus primus dicitur ordinarius, servus servi vicarius, et ambo in eadem potestate sunt. Servus tuus mihi centum debebat. Habebat autem peculium centum aureorum, imputata servi vicarii aestimatione. Ordinarius vicario centum debebat. De peculio conventus a me dicere non potes, servi peculium quinquaginta aureorum esse, et te in quinquaginta tantum esse condemnandum. Hoc enim debitum non deducitur. Audias, quam ex causa. Quum peculium servi ordinarii cognoscere volumus, computata rei aestimatione etiam sortis quantitatem computamus. Non potest igitur servus vicarius ea, quibus auxit peculium, per debitum minuere, ne eadem persona duo sibi contraria facere videatur, tam augere, quam minuere. De peculio igitur actio generalis est, quae loco omnium actionum adversus dominum instituitur, veluti loco actionis tributoriae, quod iussu, institoriae et exercitoriae. Ceterum actor faciat, quod ipsi prodest.

Fortasse servus mihi debebat, quod vel in rem domini verterat, vel liberam peculii administrationem habebat, vel debebat mihi ex causa, ex qua omnino actio adversus dominum competebat. Si vero nihil tale sit, rursus ipse teneris.

5) tantandem pecuniam] Nam si tantundem non debebat, sed ipse quidem debitori meo septuaginta debebat, qui mihi triginta debebat, et a servo stipulatus fuero, in triginta tantum servus mihi tenetur, reliquorum nomine vero non convenitur.

6) a te petere possum] Licet donandi animo a servo alter stipulatus sit. Filiusfamilias quidem etiam pro causa ad eum non pertinente intercedens adversus patrem de peculio actionem parit. Fideiussor tamen debitorem suum delegat, et creditori solvisse videtur, licet debitor delegatus non sit solvendo, ut lib. 14. cap. 26. them. 2.

Si autem sub conditione a Petro stipulatus fuerim, quod mihi pure debebas ⁷⁾, deficiente conditione recte a te peto.

l. 30. §. 2. Εἰ δέ, ὅπερ ἐχρεώσταις μοι χωρὶς αἰρέσεως, ἐπερωτήσω Πέτρον ὑπὸ αἰρέσειν ^{s)}, ἀπαιτῶ σε τῆς αἰρέσεως ἀπονοῦσης.

s) Fabr. add. καλῶς, quod in Cod. Coisl. deest.

ὅπερ ἐχρεώσταις μοι χωρὶς αἰρέσεως] Ἐάν τὸ χρέος τὸ πούρωσ ἐποφειλούμενον μοι παρὰ Τίτιον ἐπερωτήσω οὐ ὑπὸ αἴρεσιν, ἴδωμεν, εἰ ἀσθενούσης τῆς αἰρέσεως κατὰ Τίτιον [κινεῖν] ¹⁾ δύναμαι, καὶ εἰ ὀφείλω ἐκβαλλέσθαι παραγραφῆ· φησὶν τοίνυν ὁ Γάιος, μὴ ἀντιθέσθαι μοι παραγραφῆν· ἔγνωσ γὰρ καὶ ἐν τῷ κδ. tit. τῆς γ'. τῶν ἰστυτοῦν· ὅτι κἂν νοβιάδι ἄνιμο γέγονεν ἢ ὑπὸ αἴρεσιν ἐπερωτήσῃς, φυλάττειται μοι οὐδὲν ἦτιον ἢ πούρωσ, καὶ τῆς αἰρέσεως ἀσθενούσης δύναμαι ταύτην κινεῖν.

Κυρίλλ. Ἐάν ὁ χρεωστῆς μοι πούρωσ, ἐπερωτήσω Τίτιον ὑπὸ αἴρεσιν, ἀσθενούσης τῆς αἰρέσεως καλῶς κινῶ κατὰ σοῦ.

λα'. Οὐλπ. ^{α)} Ὑπεραντίον τοῦ δόγματος τῶν ἀγορανόμων ^{β)} συμφωνεῖν καὶ ἐν τῷ ^{γ)} ἀγοράζειν, καὶ μετὰ ταῦτα δυνάμεθα.

Ὑπεραντίον τοῦ δόγματος ἀγορανόμων] Δίναται τις πακτεύειν κόντρα ἐδικτον αεδιλίουμ· οἷον αεδίλες τῷ οἰκέτην ἡγορακότι κρυπτόν ἔχοντα πάθος δεδώκασι τὴν ἡεδιβιτορίαν, ἢ ἐντός ἔξ μηνῶν κινήσας ὁ ἡγορακῶσ ἀναδίδωσι τὸν οἰκέτην τῷ πετρακότι, καὶ ἀναλαμβάνει τὸ τίμημα. τοῦτο οὖν ἐνταυθα φησιν, ὅτι δύναται ὁ ἀγοραστῆς πακτεύειν πρὸς τὸν πρῶτην, οἱ οὐ κινεῖ καὶ αὐτοῦ τὴν ἡεδιβιτορίαν, καὶ ἔρρωται τὸ πάκτον, εἴτε ἐν ἀρχῇ τοῦ συναλλάγματος γέγονεν, εἴτε μετὰ ταῦτα.

Κυρίλλ. Ὑπεραντίον τῶν αεδίλων καλῶσ πακτεύομεν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περιγραφῇ καὶ μετὰ ταῦτα.

† Πτοι τοῦ ἐδικτου τῶν αεδίλων, τούτεστι διατάγματος τῶν ἀγορανόμων. δόγμα ἐστίν, ἐν ταῖς ἀγορασίαις δύνασθαι περιγραφέσθαι ἀλλήλους ἄχρι τοῦ ἡμῖσεος. ἐάν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀγορασίας ἢ μετὰ ταῦτα συμφωνήσωμεν, μηδὲ ὅλωσ περιγραφέσθαι ἀλλήλους ἢ καὶ ὑπὲρ τὸ ἡμῖσε, ἔρρωται. [Sch. f. 1. 760.]

συμφωνεῖν] Τοῦ Ἄνων. Τυχὸν ἴνα τὸ ἐμπαθὲς ἢ τὸ βιτίοσον μὴ ἀναδοθῆ.

* Οἷον ὅτι μὴ κινήσω κατὰ σοῦ τοῦ πολήρανόσ μοι τὸν δοῦλον ἐμπαθῆ τὴν ἡεδιβιτορίαν. καὶ τούτου τοῦ νόμου λέγοντος ἀναστρέφεσθαι αὐτὸν ἐντός ἔξ μηνῶν, κινήθεισης αὐτῆς, τὴν δὲ κοῦντι μινὸρις ἐντός ἰβ'.

* Ὁ τενομοθετήρασι οἱ αεδίλεσ, ἀφ' οὔ ἡ ἡεδιβιτορία δίδοται καὶ ἡ κοῦντι μινὸρις· περὶ ὧν διαλαμβάνει ὁ ε'. tit. τοῦ ἰβ'. βιβλ.

λβ'. Παῦλοσ ^{α)}. Ἐάν ^{β)} μὴ ἔχη τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγῆν κατὰ τοῦ ἐναγομένου ὁ ἐγγυητῆς, τυχὸν γὰρ δῶρον ^{γ)} ἐνηγγησάτο ^{δ)}, οὐκ ὠφελείται διὰ τοῦ συμφώνου αὐτοῦ.

ἐάν μὴ ἔχη - ἐντολῆς ἀγωγῆν] Τὸ εἰρημένον, ὅτι, ἐάν τὸ πάκτον ἐν ἡεμ δηλοῦσι γενῆται τῷ ἡεμ, ὅτι οὐκ ἀπαιτεῖται τὸ χρέος, ἀρῖόσται καὶ τῷ ἐγγυητῇ αὐτοῦ παραγραφῆ, τοῦτο τοῖσ πάλοι νομοθέταισ ἤρρεσε δια τὸ πρόσωπον τοῦ πακτεύσατοσ ἡεσον, ἴνα μὴ τοῦ ἐγγυητοῦ ἀπαιτηθέντοσ ἐναχθῆ ὑπ' αὐτοῦ τῇ μανδάτι, καὶ ἀνώητον αὐτῷ τὸ πάκτον γενῆσῆται. διατοῦ τούτο, ἐάν καταβῶλων ὁ ἐγγυητῆς οὐ δύναται κατ' αὐτοῦ τὴν μανδάτι κινήσαι (τυχὸν γὰρ δοναδι ἄνιμο αὐτὸν ἐνηγγησάτο), προσῆκον ἐσται εἰπεῖν, μὴ συμβάλλεσθαι τῷ ἐγγυητῇ τὴν παραγραφῆν.

Κυρίλλ. Τὸ πρὸς τὸν ἡεσον πάκτον οὐκ ὠφελεῖ τὸν ἐγγυητῆν, ἐάν ὁ ἐναχθεῖσ μὴ ἔχη μανδάτι, οἷόσ ἐσται ὁ δωρομένουσ ψυχῇ ἐγγυησάμεοσ.

† Τὸ εἰρημένον, ἐκ τῶν πρὸς τὸν πρωτότυπον συμφώνων καὶ ὁ ἐγγυητῆς ἔχει παραγραφῆν, διὰ τὸν πρωτότυπον λέγεται, ἴνα αὐτόσ ὠφελῆται μὴ κατεχόμενοσ τῷ ἐγγυητῇ τῇ μανδάτι. ἐάν οὖν εἴρη, ὅτι καταβῶλων ὁ ἐγγυητῆς οὐκ ἔχει τὴν μανδάτι κατὰ τοῦ πρωτότυπον (τούτο συμβαίνει, ἡρῖκα ψυχῇ δωρομένουσ ^{β)} ἡγγυησάτο), οὐ δίδομεν αὐτῷ παραγραφῆν ἐκ τῶν πρὸς τὸν πρωτότυπον συμφώνων. [Sch. h. 1. 760.]

1) κινεῖν deest in Cod. Coisl. Sed quum necessario inserendum sit, uncis inclusi. α) Ita Cod. Coisl. Deest Οὐλπ. apud Fabr. In Syn. p. 140. hoc caput legitur. β) Sic Fabr. et Syn. melius, quam Cod. Coisl. ἀγορασιῶν. Nam ἀγορανόμοι sunt Aediles. γ) ἐν τῷ deest in Syn. δ) Sic Coisl. Cod. Παῦλοσ apud Fabr. deest. ε) Verbum ἐάν apud Fabr. praecedit συμφωνεῖν δέ, quod Cod. Coisl. non habet et prorsus supervacaneum est. ζ) Fabr. δωρεῖν. α) Fabr. ἐνηγγησάτο. β) Fabr. male ψυχῆσ δωρομένουσ. Mutavi in ψυχῇ δωρομένουσ.

1) quod mihi pure debebas] Si, quod pure mihi a Titio debebatur, a te sub conditione stipulatus fuero, videamus, num deficiente conditione adversus Titium [agere] possim, et num exceptione submovendus sim. Ait igitur Caius, exceptionem mihi non opponi. Nam didicisti quoque tit. 24. lib. 3. Institutionum, licet novandi animo stipulatio sub conditione facta sit, nihilominus mihi puram servari, et deficiente conditione me ex ea agere posse.

Cyrilli. Si id, quod pure mihi debeas, a Titio sub conditione stipulatus fuero, deficiente conditione recte adversus te ago.

XXXI. Ulp. Contra edictum Aedilium ¹⁾ et in ^{L. 31.} emendo et postea pacisci ²⁾ possumus. ^{D. II. 14.}

1) contra edictum Aedilium] Contra edictum Aedilium pacisci quis potest: verbi causa Aediles emtori servi vitium latens habentis, redhibitoriam dederunt, qua intra sex menses emtor expertus servum venditori reddit et pretium recipit. Hoc igitur hoc loco ait, emtorem cum venditore pacisci posse, ne adversus eum redhibitoria agat, et pactum ratum esse, sive initio contractus factum sit, sive posthaec.

Cyrilli. Contra edictum Aedilium recte paciscimur et in ipsa circumscriptione et postea.

Sive contra edictum Aedilium. Regula est, in emtionibus partes sese usque ad dimidium invicem circumscribere posse. Si vero tempore emtionis vel postea pacti simus, ne prorsus nos invicem circumscribamus, vel ut etiam ultra dimidium nos circumscribamus, hoc valet.

2) pacisci] Innom. Verbi causa, ne quod vitiosum est reddatur.

Veluti, ne adversus te, qui servum vitiosum mihi vendidisti, redhibitoria agam. Edicto cavetur, hac actione intra sex menses instituta servum redhiberi, quanti minoris autem intra annum agi.

Edictum Aedilium, ex quo redhibitoria datur et quanti minoris: de quibus agitur tit. 10. lib. 19.

XXXII Paulus. Si fideiussor mandati actionem ^{L. 32.} adversus reum non habeat ^{D. eod.}, forte quia donandi animo fideiussit, pactum cum reo factum ei non prodest ²⁾.

1) si mandati actionem non habeat] Quod dicitur, ex pacto in rem scilicet cum reo facto, ne ab eo debitum petatur, fideiussori eius exceptionem competere, id veteribus Iurisconsultis propter personam rei paciscentis placuit, ne, si a fideiussore exacta sit pecunia, ab eo mandati conveniretur, et ei inutile pactum foret. Ideo, si fideiussor soluta pecunia adversus eum mandati agere nequeat (fortasse enim donandi animo pro eo fideiussit), dicendum est, fideiussori exceptionem non prodesse.

Cyrilli. Pactum cum reo factum fideiussori non prodest, si fideiussor conventus mandati actionem non habeat, qualis est, qui donantis animo fideiussit.

Quod dicitur, ex pactis cum reo factis etiam fideiussori competere exceptionem, propter reum dicitur, ut ipsi prosit, ne scilicet fideiussori mandati teneatur. Si igitur repereris, fideiussorem mandati actionem adversus reum non habere (quod accidit, quum donandi animo fideiussit), exceptionem ei ex pactis cum reo factis non damus.

οὐκ ὠφελεῖται]. * Οὐτε γὰρ ἀπὸ τῶν διαδόχων αὐτὸς ἐστίν, οὔτε ἀπὸ τῶν, ὧν τὴν ἐνοχίην λύεται ἐν μέρει τῷ συμφωνήσαντι c).

L. 33.
D. II. 14.

λγ'. Κέλσος d). Ὁμολογήσας προῖκα ὑπὲρ ὑπεξουσίας μοι ἐγγόνης συνεφώνησα, μήτε ἐμέ, μήτε τὸν πατέρα αὐτῆς ἀπαιτήθηναι· ἀποθνήσκοντός μου ὁ υἱός μου παραγραφὴν ἔχει, οὐ μὴν οἱ συγκληρονόμοι αὐτοῦ. ἔξεστι γὰρ τινι προνοεῖν καὶ ἐνὸς μόνου τῶν ἰδίων κληρονόμων.

ὁμολογήσας προῖκα] Πάππος ὑπὲρ ἐγγόνης, ἣν εἶχε ἐξ υἱοῦ, προῖκα ἐπρωτηθῆ καὶ ἐπάκτευσε, μήτε αὐτόν, μήτε τὸν υἱὸν ἀπαιτήθηναι τὴν προῖκα, καὶ ἐτελεύτησε ἐπὶ κληρονόμῳ τῷ υἱῷ καὶ ἔξωτικῷ. φησὶν τοῖσιν ὁ Κέλσος, ὅτι ὁ μὲν υἱὸς ἐναγομένος ἔχει παραγραφὴν, ὁ δὲ σὺν αὐτῷ γραφεὶς κληρονόμος οὐ δύναται ἀντιτείνειν παραγραφὴν, οὔτε δὲ λέγειν, ὅτι δι' ὧν τοῦ σὺν ἐμοῦ γραφέντος κληρονόμου, τουτέστι τοῦ υἱοῦ, προσηγόρευτο πακτεῦν ὁ πατήρ, ἣδη καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ κληρονόμων δοκεῖ προνοεῖν πεποιθέναι. ἐκ τοῦ πάκτου μόνος ὁ υἱὸς ἔχει παραγραφὴν. κωλύει γὰρ οὐδὲν τὸν πακτεῦντα, καὶ ἐνὸς μόνου τῶν μελλόντων αὐτὸν κληρονόμεν φροντίδα ποιῆσθαι διὰ πάκτου, τῶν δὲ λοιπῶν μὴ προνοεῖσθαι· ὥστε μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ εἰρημένον ἐν τῷ ἰζ'. διγ. εἰρηται δέ, ὅτι εἰν τις πρὸς τὸν κωλύοντα πακτεῦσθαι, ὥστε μήτε αὐτόν, μήτε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τὸ χρεὸς αὐτοῦ ἀπαιτηθῆναι, κἂν κληρονόμος γένηται ἢ θυγάτηρ τοῦ πατρός, οὐκ ἔχει παραγραφὴν· καὶ ἐν αὐτῷ γὰρ εἶπον σοι τῷ διγεστοῦ, ὅτι ἢ θυγάτηρ οὐκ ἔχει παραγραφὴν, ὅτε ὡς περὶ θυγατρὸς, καὶ μὴ ὡς περὶ κληρονόμου ἐλάττωσεν ἢ ἐνεθυμηθῆσεν οἱ πακτεῦντες. οὔτε γὰρ τοῖς ἡμίμοις, ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ προσέχειν δεῖ τῶν πακτεῦντων, ὡς ἐγγωμένον ἐν τῷ ἰζ'. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου. ἐνταῦθα δὲ πρόδηλον, ὅτι ὡς περὶ κληρονόμου τοῦ υἱοῦ διανοηθῆσεν οἱ πακτεῦντες. βλέπε γὰρ, τί φησιν, ὅτι οὐδὲν κωλύει ἐνὸς μὲν τῶν κληρονόμων προνοεῖν τὴν πακτεῦσθαι, τῶν δὲ ἑτέρων μὴ προνοεῖσθαι. τοῦτο δὲ τι ἕτερον δηλοῖ, ἢ ὅτι ὡς περὶ κληρονόμου τοῦ υἱοῦ τὸ πάκτον γηγένηται. ὅμοιον ἔχεις ἐν τῷ δὲ στοναλιζίδος μονοβιβλίῳ τίτ. περὶ συμφωνῶν προκίμων διγ. ι'. ἀνάγν. πάντως αὐτοῦ τὸ διγ. συμβαλλεται δὲ σοι καὶ τὸ θέμα κείμενον ἐν τῷ μ'. διγ. τοῦ παρόντος τίτ. οὐ ἢ ἀρχὴ πατήρ ὁ τὴν προῖκα ἐπαγγελάμενος.

Κυρίλλ. Πάππος ὁνόματι ἐγγόνης προῖκα ἐπερωτηθεὶς ἐπάκτευσεν οὕτως· οὐκ ἀπαιτεῖς με, οὔτε τὸν υἱὸν μου. ὁ υἱὸς ἔχει παραγραφὴν, οἱ συγκληρονόμοι οὐκ ἔχουσιν. δυνάμεθα γὰρ καὶ ἐνὸς τῶν κληρονόμων διὰ πάκτου προνοεῖσθαι.

υἱὸς μου παραγραφὴν ἔχει] Ζῆτει κεφ. ἰζ'. θεμ. γ'. λέγον· εἰ δὲ καὶ συμφωνήσω μὴ ἀπαιτηθῆναι Πέτρον ἢ τὴν θυγατέρα μου, εἰ καὶ κληρονόμοισί μου, παραγραφὴν οὐκ ἔχουσιν, ἐπεὶ οὐκ ἐνημιόνησα ἐν ἐκείνῳ τῷ κεφ. τῆς θυγατρὸς ὡς κληρονόμου ἢ ἐνεθυμηθῆναι. οὔτε γὰρ τοῖς ἡμίμοις, ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ τῶν συμφωνούντων προσέχειν δεῖ, ὡς κεφ. ζ'. θεμ. ε'. ἐνταῦθα δὲ ὡς περὶ κληρονόμου τοῦ υἱοῦ διανοηθῆσεν. Ζῆτει καὶ τὸ τελευταῖον θέμα τοῦ μ'. κεφ. τούτου τοῦ τίτλου. καὶ μὴ σοι δόξη ἐναντίον. διαφορὰ γὰρ ἐστίν πρὸς τὸ παρόν.

ἐνὸς μόνου τῶν ἰδίων κληρονόμων] Τοῦ ἔναντιοφ. ἀνάγνωθι διγ. ἰζ'. κα'. μα'. καὶ βιβ. κγ'. τίτ. δ'. διγ. ε'. καὶ ι'. καίτοι εἰν ὁμολογήσω, ἐμὲ καὶ Πέτρον τὸν κληρονόμον μου δοῦναι, οὐ μόνος ὁ Πέτρος, ἀλλὰ καὶ οἱ συγκληρονόμοι αὐτοῦ δίδωσι, ὡς βιβ. μγ'. τίτ. α'. διγ. ης'. θεμ. β'. καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ ὀλζ'. διγ. ἐν αὐτῷ γὰρ φησιν, ὅτι τὴν ἐπερωτημένην δοῦναι οὐ δυνάμεθα προσκερῶν ἐνὸς τῶν κληρονόμων· τὸ δὲ ἐπερωτώμενον φακτον δυνάμεθα εἰς τὸ τοῦ ἐνὸς ἀφαιρεῖν πρόσωπον.

L. 35.
D. eod.

λε'. e) Μοδεστίν. Ἐὰν διέλωμαι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὴν πατρῶν f) κληρὸν ἐγγράφως, καὶ ἀπογράψω μὲν g), μηδὲν μεμενηκέναι κοινόν, εὔρω δὲ τινα h) τὸν ἀδελφὸν ἀποκρυψάμενον, ὧν οὐ γέγονεν ἐν τῷ ἐγγράφῳ

2) non prodest] Neque enim ex successoribus rei est, neque ex illis, quorum obligatio in parte paciscentis solvitur.

XXXIII. Celsus. Cum neptis meae, quam in potestate habebam, nomine dotem promissem¹⁾, pactus sum, ne a me, neve a patre eius dos peteretur: me mortuo filius meus exceptionem habet²⁾, non etiam coheredes eius. Licet enim, etiam uni tantum ex heredibus³⁾ prospicere.

1) cum dotem promissem] Avus pro nepte ex filio dotem promisit et pactus est, ne a se, neve a filio dos peteretur, et filio et extraneo heredibus relictis decessit. Celsus igitur ait, filium quidem conventum habere exceptionem, heredem autem cum eo scriptum exceptionem opponere non posse, nec dicere, patrem per ea, quibus paciscendo filio prospexit, etiam reliquis eius heredibus prospexisse videri. Ex pacto solus filius exceptionem habet. Nihil enim eum, qui paciscitur, impedit, quominus pacto uni tantum futurorum heredum prospiciat, reliquorum autem curam non habeat. Itaque non contrarium tibi videbitur, quod dig. 17. dicitur. Dicitur autem, si quis cum creditore pactus sit, ne a se, neve a filia debitum peteretur, filiae, licet heres patri extiterit, exceptionem non competere. Ad hoc enim digestum dixi, filiae exceptionem non competere, quando paciscentes de filia tanquam tali, non de ea tanquam herede locuti fuerint et cogitaverint. Neque enim ad verba, sed ad sententiam paciscentium attendere nos oportet, ut dig. 17. huius tituli didicimus. Hoc loco autem certum est, paciscentes de filio tanquam herede cogitasse. Nam videas, quid significet, nihil prohibere paciscentem, quominus uni tantum ex heredibus prospiciat, reliquorum autem curam non habeat. Hoc autem aliud quid significat, quam illud, si pactum de filio tanquam herede factum est. Similiter in libro singulari de sponsalibus tit. de pactis dotalibus dig. 10. Lege omnino hoc dig. Prodest tibi quoque thema dig. 40. huius tit. cuius initium: Pater, qui dotem promisit.

Cyrylli. Avus, qui neptis nomine dotem promiserat, pactus est, ne a se, neve a filio dos peteretur. Filius exceptionem habet, coheredes non habent. Nam etiam uni tantum ex heredibus pacto prospicere possumus.

2) filius meus exceptionem habet] Quare cap. 17. them. 3. quo dicitur: Sed et si paciscar, ne a Petro vel a filia mea petatur, etiamsi heredes mihi extiterint, tamen exceptionem non habent, quia illo capitulo non feci mentionem filiae tanquam heredis vel de ea cogitavi. Neque enim verba, sed sententiam paciscentium spectari oportet, ut cap. 7. them. 5. Hic autem de filio tanquam herede cogitarunt. Quare et thema ult. cap. 40. huius tituli: nec tibi videatur contrarium: nam ab hoc differt.

3) uni tantum ex heredibus] Enantioph. Lege dig. 17. 21. 41. et lib. 23. tit. 4. dig. 5. et 10. At si promisero, me et Petrum heredem meum daturus, non solum Petrus, verum etiam coheredes eius praestare debent, ut lib. 43. tit. 1. dig. 56. them. 2. et in fine dig. 131. eiusdem tituli. Lege quoque finem dig. 137. Ibi enim dicitur, id quod dari stipulamur, non posse nos uni ex heredibus acquirere: at cum quid fieri stipulamur, id in unius personam nos posse deducere.

XXXV. Modestinus. Si cum fratre meo¹⁾ pater nam hereditatem instrumentis interpositis divisero, et subscripsero quidem, nihil commune mansisse, sed postea cognovero, fratrem quaedam subtraxisse, quo-

c) Ita Cod. Coisl. Sed locus corruptus. d) Ita Cod. Coisl. Κέλσος deest apud Fabr. e) In Syn. legitur p. 148. Fabr. λδ'. Nomen Icti apud eum deest. Cod. Coisl. ut in textu. Quae praecedunt L. 34. D. II. 14. et apud Fabr. et in Cod. Coisl. deest propter sublatum a Iustiniano ius agnationis. f) Sic Cod. Coisl. Fabr. et Syn. μητροῦν. Textus latinus mater nam hereditatem. g) mēn Fabr. et Syn. Deest in Cod. Coisl. Sed retinui propter sequens δέ. h) τινα Cod. Coisl. et Syn.